

Kopienu sociālā noturība ilgtspējīgai, taisnīgai un mierpilnai pasaulei

NEVALSTISKO ORGANIZĀCIJU
ZIŅOJUMS

PAR ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS
MĒRĶU IEVIEŠANU LATVIJĀ

Latvijas Platforma attīstības
sadarbībai (LAPAS)
2022

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

LAPAS

Latvijas Platforma
attīstības sadarbībai

Saturs

	LAPAS direktores ievadvārdi	4
	Saisinājumu vārdnīca	5
	Konsultāciju process	6

10	NACIONĀLAIS KONTEKSTS	NVO sektora attīstības tendences Latvijā	11
		Ietekmējošie faktori kopš 2018. gada ziņojuma	13
		Covid-19 ietekme	14
		Spējinoša vide	15
		Līdzdalības iespējas	17
		Finansiālā ilgtspēja	18
		Demokrātijas veicināšana	19

21	ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶU IEVIEŠANAS PĀRSKATS	Kopējā stratēģija	24
		Nacionālā ieviešana	25
		Publiskā informācija	25
		Princips “Iekļaut visus”	27
		Princips “Ievērot planētas robežas”	27
		NVO iesaiste plānošanas procesos	27
		NVO iesaiste IAM ieviešanā	28
		NVO iesaiste Latvijas Nacionālā brīvprātīgā ziņojuma izstrādē	28
		1. MĒRĶIS Novērsta nabadzība	29
		2. MĒRĶIS Novērsts bads un ilgtspējīga lauksaimniecība	31
		3. MĒRĶIS Laba veselība un labklājība	32
		4. MĒRĶIS Kvalitatīva izglītība	34
		5. MĒRĶIS Dzimumu līdztiesība	36
		6. MĒRĶIS Tīrs ūdens un sanitārija	38
		7. MĒRĶIS Pieejama un atjaunojama enerģija	39
		8. MĒRĶIS Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme	41
		9. MĒRĶIS Ražošana, inovācijas un infrastruktūra	43

10. MĒRĶIS	Mazināta nevienlīdzība	45
11. MĒRĶIS	Ilgspējīgas pilsētas un kopienas	46
12. MĒRĶIS	Atbildīgs patēriņš un ražošana	48
13. MĒRĶIS	Rīcība klimata jomā	50
14. MĒRĶIS	Dzīvība ūdenī	52
15. MĒRĶIS	Dzīvība uz zemes	53
16. MĒRĶIS	Miers, taisnīgums, laba pārvaldība	55
17. MĒRĶIS	Sadarbība	58

60 **SISTĒMISKĀS
REKOMENDĀCIJAS**

	Līdzsvarotai attīstībai	61
	Līdzdalības attīstībai	62
	NVO sektora atbalstam	63

LAPAS direktores ievadvārdi

Krīze ir pārbaudījums ikdienas demokrātijas prasmēm – vai mēs atbildīgi darbosimies paši, vai pamanīsim līdzcilvēkus un viņu vajadzības, vai gribēsim dalīties ar saviem resursiem ar tiem, kam vajag vairāk.

Latvijas pilsonisko sabiedrību pēdējo divu gadu laikā ir skāruši trīs pamatīgi izaicinājumi. Vispirms Covid-19 pirmais vilnis, kad augstā neskaidrības situācijā mobilizējās tūkstošiem brīvprātīgo, lai palīdzētu līdzcilvēkiem. Pēc pāris mēnešiem – vajadzība ātri reaģēt ar atbalstu drosmīgajiem baltkrieviem, kuru nelegitīmais diktators asiņaini izrēķinājās ar savu tautu. Šogad Krievijas agresīvais iebrukums Ukrainā, nogalinot arī civiliedzīvotājus un simtiem bērnu, atnesa jaunu izaicinājumu – bēgļu plūsmas, akūtu vajadzību ziedot un doties palīgā. Latvijas iedzīvotāji ir pierādījuši sevi kā stiprus, atbildīgus un spējīgus. Mēs negaidījām un neprasījām, bet rīkojāmies no sirds. Krīzes ir stiprinājušas mūsu cilvēcību un ticību demokrātijai.

Sabiedrība var būt kā lokālās noturības, miera un ilgtspējas atslēga tikai, ja ir spējinoša vide un atbalsts no valsts pārvaldes, institucionāli mehānismi un tie-

siskums. Kaut arī šī ziņojuma izstrādi būtiski ietekmēja Krievijas agresīvais iebrukums Ukrainā, atklāti pārkāpjot starptautiskos principus, Latvijas Platforma attīstības sadarbībai veica plašas nevalstisko organizāciju konsultācijas. Īpaši daudz runājam ar jauniešiem reģionos, sadzirdot nākotnes balsi.

Latvija pakāpeniski un sistēmiski progresē ilgtspējas jomā, īpaši, ieviešot izglītības reformu, stiprinot pilsoniskās sabiedrības iesaisti un pārvaldes atvērtību, ekonomikas zaļo kursu un iesaistoši izstrādājot ilgtspējā balstītu attīstības sadarbības politiku. Vienlaikus ir jomas, kam nākamajos gados jāpievēršas pastiprināti – dzimumu līdztiesība, dzīve uz zemes un sociālās nevienlīdzības mazināšana.

Sabiedrības vērtējums par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanas progresu ir ļoti līdzīgs valsts veiktajam pašvērtējumam. Kopīgs redzējums par attīstību ir labs pamats kopīgai tālākai rīcībai, jo tieši partnerībā ir spēks.

INESE VAIVARE,
biedrības “Latvijas Platforma
attīstības sadarbībai” direktore

Saīsinājumu vārdnīca

AIF	EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu programma “Aktīvo iedzīvotāju fonds”
ĀM	Ārlietu ministrija
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
ES	Eiropas Savienība
IAM	ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LAPAS	biedrība “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai”
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija
LIZDA	Latvijas izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LTRK	Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera
MVU	mazais un vidējais uzņēmums
NAP2027	Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam
NVO	nevalstiskā organizācija
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
SLO	sabiedriskā labuma organizācija

Konsultāciju process

APTAUJAS ANKETAS PAR ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶU (turpmāk – IAM) IEVIEŠANU DALĪBNIKĒKI – NEVALSTISKĀS ORGANIZĀCIJAS (turpmāk – NVO):

Aizkraukles rajona partnerība	Latvijas Samariešu apvienība
Alianse Pārnozāriskai Ilgtspējīgai attīstībai	Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls
Alūksnes lauku partnerība	Latvijas Skautu un gaidu centrālā organizācija
Auxilio	Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija
Esi labs	Latvijas Tirgotāju asociācija
Invalīdu un viņu draugu apvienība Apeirons	ManaBalss/Sabiedrības Līdzdalības Fonds
Istok	New East
Izglītības attīstības centrs	Papardes zieds
Izglītības iniciatīvu centrs	Patvērums „Drošā māja”
Latvijas Bibliotekāru izglītības apvienība	Projektu darbnīca kopienām
Latvijas Hemofilijas biedrība	Repair Cafe Riga
Latvijas Jaunatnes padome	Sabiedrība par atklātību – Delna
Latvijas Lauku forums	Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS
Latvijas Ornitoloģijas biedrība	Soli priekšā melanomai
Latvijas Pašvaldību savienība	Vidzemes lauku partnerība “Brasla”
Latvijas Pilsoniskā alianse	Zemgales NVO Centrs
Latvijas Reto slimību alianse	

Anketas tika publicētas Latvijas Pilsoniskās alianses informācijas kanālos, izdevumā “NVO nama ziņas”, biedrības “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” (turpmāk – LAPAS) informācijas kanālos. Individuāli uzaicinājumi aizpildīt anketu laika periodā no 2022. gada februāra līdz maijam izsūtīti 108 biedrībām.

REĢIONĀLO DISKUSIJU JAUNIEŠIEM “ESI NĀKOTNE” APKOPOJUMS

NORISES VIETAS:

NORISES LAIKS:

21.01.–15.05.2022.

DISKUSIJĀS KOPSKAITĀ PIEDALĪJĀS

324

JAUNIEŠI

DISKUSIJAS ORGANIZĒJA

LAPAS, Visas iespējas, Attīstības platforma YOU+, Radi Vidi Pats, Nicas jauniešu centrs, House of Hope, Zentas Mauriņas Grobiņas vidusskola, Aizputes Ideju māja, Regita Zeiļa, Ludzas jauniešu centrs, Nacionālo biedrību kultūras nams, Preiļu Brīvā skola, biedrība “New East”, sociālais uzņēmums “Brivupes”, Rūdolfs Pelēkais, Limbažu novada pašvaldības aģentūra “LAUTA”, jaunatnes un uzņēmējdarbības iniciatīvu centrs “BĀKA”, Purezera dabas taka, Gulbenes novada jauniešu centrs “Bāze”, Rūjienas Multifunkcionālais jaunatnes iniciatīvu centrs, biedrība “Laiks Jauniešiem”, Iecavas Jauniešu centrs, Vecumnieku jauniešu dome, biedrība “Pasaules kultūru telpa Tukumā”

**DISKUSIJU NORISI
ATBALSTĪJA**

Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā Konferences par Eiropas nākotni ietvaros. Diskusiju apkopojums neatspoguļo Eiropas Savienības viedokli, par tā saturu ir atbildīga LAPAS.

IZMANTOTIE PĒTĪJUMI:

“NVO Ilgtspējas Indekss Latvija 2020”, Latvijas Pilsoniskā alianse, 2020

“Sabiedriskā līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā: izpētes ziņojums”, Latvijas Pilsoniskā alianse, 2021

Akule D., “Iedzīvotāju ieguldījumu palielināšana pilsoniskajā sabiedrībā”, Latvijas Pilsoniskā alianse, 2020

“NVO sektors Latvijā priekšstati, dalība. Kvantitatīvais pētījums”, Latvijas fakti, Kultūras ministrija, 2018

Zonberga K., Klāsons G., Spuriņš U. “The review of the NGO sector in Latvia: number, activity, finances. 2019”, Latvijas Pilsoniskā alianse, 2019

Lursoft dati: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=41

“Pārskats par NVO sektoru Latvijā 2015”, Latvijas Pilsoniskā alianse, 2015

“NVO sektora pārskats par 2020.gadu”, Valsts kanceleja, 2020

Ziņojuma izstrādē izmantoti arī LAPAS iepriekšējo interešu aizstāvības aktivitāšu IAM jomā rezultāti, veiktas papildu konsultācijas ar tieši iesaistītajām organizācijām, Latvijas Jaunatnes padomes pozīcijas un ANO jauniešu delegātu programmas nacionāla līmeņa konferences “Drošība un cilvēka cieņa” darba grupu rezolūcijas (27.02.2022.).

Ziņojuma izstrādi būtiski ietekmēja Krievijas agresīvais uzbrukums Ukrainā – nevalstiskās organizācijas sniedza plašu humāno palīdzību Ukrainai un bēgļiem, tāpēc nevarēja iesaistīties ziņojuma procesos – diskusijās, anketēšanā un komentāru sniegšanā.

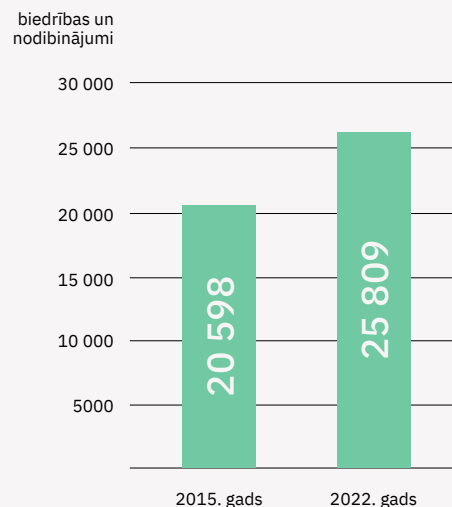
Eiropas Jaunatnes gada ietvarā Vidzemes reģiona Brīvzemnieku pagasta Purezerā 2022. gada 19. martā norisinājās viena no divdesmit reģionālajām diskusijām “ESi NĀKOTNE”. Jaunieši dalījās ar savu redzējumu par nākotnes Eiropu un savu lomu tajā.

Nacionālais konteksts

NVO sektora attīstības tendences Latvijā
Ietekmējošie faktori kopš 2018. gada ziņojuma
Covid-19 ietekme
Spējinoša vide
Līdzdalības iespējas
Finansiālā ilgtspēja
Demokrātijas veicināšana

NVO sektora attīstības tendences Latvijā

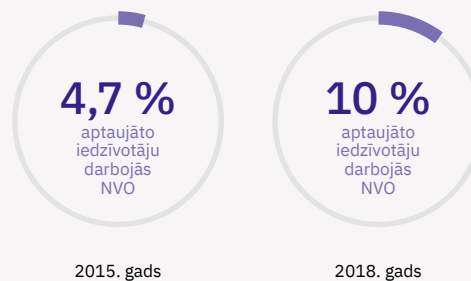
PAKĀPENISKI PIEAUG
NVO SKAITS

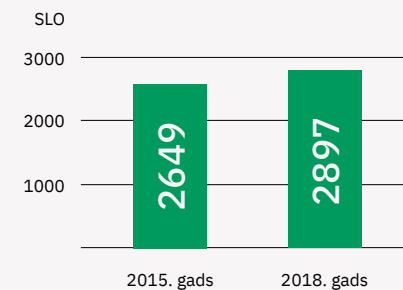
PIEAUG NVO
STRĀDĀJOŠO SKAITS

PIEAUG IEDZĪVOTĀJU
DALĪBA NVO

PIEAUG SABIEDRISKĀ LABUMA
ORGANIZĀCIJU (turpmāk – SLO)
SKAITS

NVO BIEDRA PROFILS 2018. GADĀ

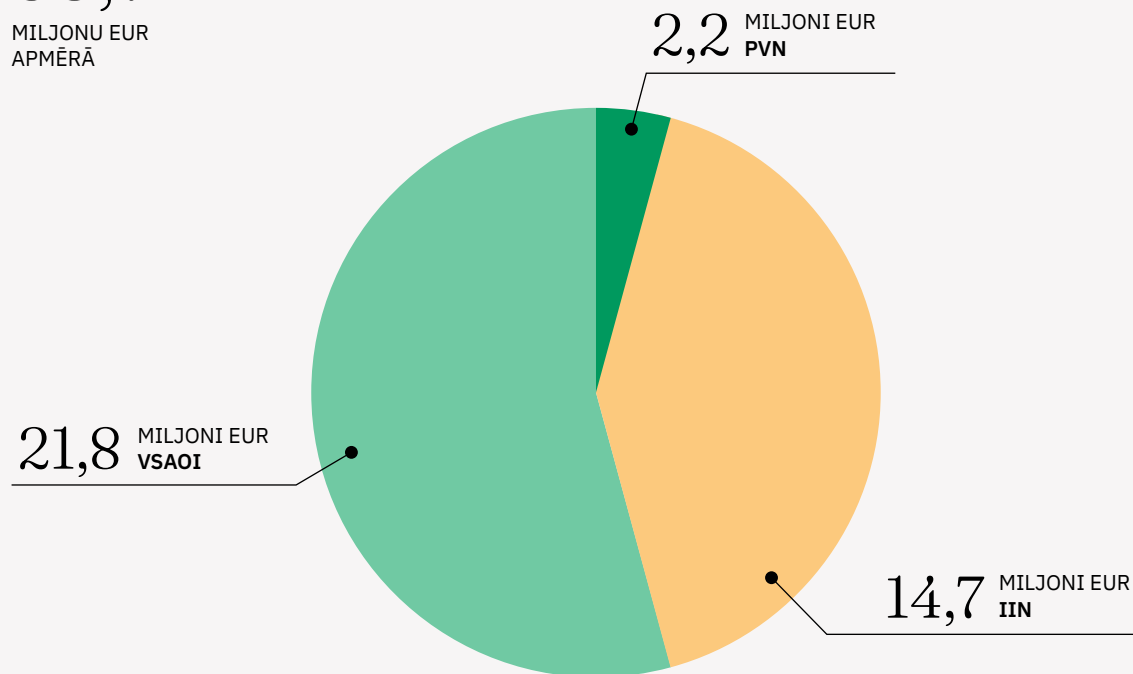
- **augstākā izglītība**
- **vecumā 35–44 gadi**
- **sieviete**
- **latviete**
- **finansiāli nodrošināta**
- **Rīgas iedzīvotāja**

NVO SEKTORS LĪDZDARBOJAS EKONOMIKAS UN VALSTS ATTĪSTĪBĀ

2015. GADĀ NVO VEICA IEMAKSAS
VALSTS BUDŽETĀ

38,7

MILJONU EUR
APMĒRĀ

2018. GADĀ KOPĒJAIS NVO SEKTORA
FINANŠU APGROZĪJUMS BIJA

434

MILJONI EUR

Ietekmējošie faktori kopš 2018. gada ziņojuma

Nodokļu reforma, kas jau 2018. gadā atstāja negatīvu ietekmi uz NVO sektora finansējumu – jau nākamajā gadā ziedojumiem kritoties par 23,5 miljoniem EUR. Pirms reformas ziedojumi veidoja apmēram 29 % no NVO ieņēmumiem, pēc tās – mazāk par 15 %. Visvairāk skartās jomas bija labdarība (-31 %), kultūra (-30 %) un sports (-29 %).

Pašvaldību reforma, samazinot novadu skaitu, radīja bažas par pakalpojumu pieejamību un sabiedrības iesaistes iespējām. Tomēr jaunais likumprojekts ietver virkni uzlabojumu – obligātas iedzīvotāju padomes, līdzdalības budžets, kolektīvais iesniegums, saistošo noteikumu projektu paskaidrojuma rakstu publicēšana sabiedrības viedokļu apzināšanai, domes sēžu tiešraides, kā arī citus labākas pārvaldības un caurspīdīguma aspektus.

Jaunais **Nacionālās attīstības plāns 2021.–2027.** gadam (NAP2027) tika izstrādāts ar plašu sabiedrības iesaisti vairāku gadu garumā. Dokumenta izstrādes procesā piedalījās vairāk nekā 100 personas un organizācijas, kas sniedza priekšlikumus par konceptuālo pieeju dokumenta izstrādē. Pārresoru koordinācijas centrs (turpmāk – PKC) organizēja fokusa grupas un 60 sanāksmes ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem un plašsaziņas līdzekļiem. Dokumenta projekts tika ievietots internetā komentēšanai un konsultāciju procesā tika

saņemti vairāk nekā 1400 unikāli komentāri. Plānā ir paredzēta atsevišķa sadaļa pilsoniskajai sabiedrībai un tās attīstībai – sestā prioritāte – “Vienota, droša un atvērta sabiedrība”.

“Moneyval” atzinums, ka Latvijā ir augsts nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risks, un izrietošās darbības ietekmēja NVO sektora iespējas atvērt un uzturēt kontus bankās, tāpēc tika istenota aktīva sadarbība visu pušu izpratnes veidošanā par pilsoniskās sabiedrības darba specifiku.

Krievijas agresīvais iebrukums Ukrainā ir mobilizējis plašu sabiedrību, aktivizējot gan formālās, gan neformālās iedzīvotāju grupas humānās palīdzības sniegšanai Ukrainai un tās bēgļiem Latvijā, vēsturiski nebijušus grandiozus iedzīvotāju un uzņēmumu ziedojumu apjomus, plašu starpsektoru sabiedrību un kopējo patriotisma un pilsoniskā aktivisma pieaugumu. Divu mēnešu laikā portāls ziedot.lv saņēma ziedojumus 10 miljonu EUR vērtībā, un tā ir tikai viena no simtiem Latvijas iedzīvotāju iniciatīvu demokrātijas un brīvības atbalstam.

Covid-19 ietekme

Epidemioloģiskās drošības nosacījumi ietekmēja arī NVO sektora darbību Latvijā – tika ierobežota pulcēšanās, apturēta pakalpojumu sniegšana klātienē un projektu īstenošana. Lielākais izaicinājums bija saistīts ar izpratni, ka NVO neveic saimniecisko darbību, tāpēc necieš zaudējumus un tām nav nepieciešams kompensēt negūtus ieņēmumus vai nodrošināt finanšu ilgtspēju darbības ierobežojumu laikā.

NVO sektora atbalstam valsts ievieša dažādus mehānismus:

- atbrīvoja biedrības un nodibinājumus no nomas maksājumiem par valsts un pašvaldību īpašumā esošu īpašumu izmantošanu,
- pagarināja gada pārskatu un SLO pārskatu iesniegšanas termiņu;
- pagarināja termiņu publiskā finansējuma izmantošanai biedrību un nodibinājumu darbībai;
- preces un pakalpojumi, kas sniegti dažādām sociālajām grupām, kuras nelabvēlīgi ietekmēja ārkārtas situācija, tika atzīti par organizāciju pamatdarbības izdevumiem un netika aplikti ar uzņēmumu ienākuma nodokli, izpildoties noteiktiem nosacījumiem;
- darba devēji, kurus skārusi Covid-19 pandēmija, tajā skaitā biedrības un nodibinājumi, varēja pretendēt uz finansiālu atbalstu un nodokļu brīvdienām līdz pat trim gadiem;

- iespēja biedrību sapulcēs biedriem piedalīties un balsot attālināti;
- biedrībām un nodibinājumiem vīrusa Covid-19 krīzes negatīvo seku mazināšanas projektiem tika piešķirti 600 000 EUR;
- atbalstu sniedza arī atsevišķas ministrijas, piemēram, Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk – IZM) jauniešu atbalstam;
- NVO tika iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesos, lai nodrošinātu to atbilstību sektora vajadzībām, tai skaitā stratēģiskās vadības grupā premjerministra vadībā.

NVO aktīvi darbojās, atbalstot sabiedrības vājākās grupas, kuras ietekmēja pandēmija, kā arī veidojot sociālās inovācijas, piemēram, biedrība “Hospiss LV”, piesaistot ziedojumus, sadarbojās ar gandrīz 20 ēdināšanas uzņēmumiem un restorāniem, lai slimnīcu un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta darbiniekiem visā valstī nodrošinātu aptuveni 1000 maltītes, vienlaikus atbalstot restorānu darbības turpināšanos.

Spējinoša vide

Sabiedriskā labuma organizāciju statuss NVO sniedz iespējas saņemt īpašu atbalstu un nodokļu atlaides. Kaut šo statusu ieguvušas tikai 12 % NVO, 2018. gadā SLO veidoja 49 % visa NVO sektora finansējuma. 2019. gadā Finanšu ministrija uzsāka darbu pie jaunas SLO koncepcijas, kas paredz būtiskas izmaiņas SLO tiesiskajā regulējumā, kā arī visu biedrību un nodibinājumu, sociālo uzņēmumu, fondu, valsts kapitālsabiedrību tiesiskā regulējuma pārskatīšanu.

Valdības tiesību aktu portāls, kurā jebkura reģistrēta NVO var sekot līdzi lēmumu pieņemšanas procesam valdībā, pieteikties atzinumu sniegšanai, ir būtisks uzlabojums labai pārvaldībai un caurspīdīgumam. Vienlaikus tas pieprasa arī valsts pārvaldei ievērot procedūras, lai NVO spētu mobilizēties. Veselības un drošības krīžu kontekstā ir novērojama procedūru pārkāpšana, kura nedrīkst kļūt par normu.

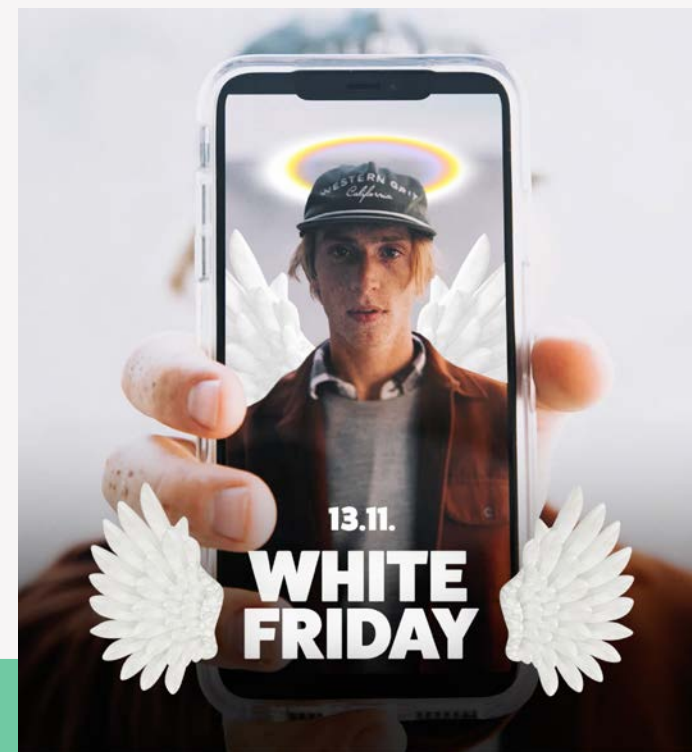
Brīvprātīgā darba likums ir stājies spēkā 2016. gadā, taču tam nav veikts ietekmes novērtējums. 2022. gadā tika īstenots pirmais projektu konkurss brīvprātīgā darba atbalstam ar kopējo finansējumu 60 000 EUR. Atsevišķas ES līmeņa programmas ir arī jaunatnes brīvprātīgā darba atbalstam.

Starpsektoru projekti sekmē dažādu iesaistīto pušu kapacitātes stiprināšanu un savstarpējo bagātināšanos. Attīstības sadarbības projektu konkursā Ārlietu ministrija (turpmāk – ĀM) īpaši atbalsta uzņēmumu, pārvaldes, NVO un akadēmisko institūciju sadarbību.

Digitālā līdzdalība paaugstina demokrātijas iespējas. Portāls ManaBalss (*MyVoice*) 2020. gadā kļuva par vienu no populārākajiem instrumentiem sabiedrībai, lai ierosinātu iniciatīvas normatīvo aktu izmaiņām dažādās jomās. Tīmekļa vietnē Manabalss.lv tika publicētas 109 iniciatīvas (no 273 izskatītajām). Saeimai un citām iestādēm tika iesniegtas 42 iniciatīvas, kas atbilda tautas atbalsta minimālajam sliekšnim to tālākai virzībai.

“NVO ir glābšanas riņķis demokrātijām. Šajos laikos NVO ir svarīgākas kā jebkad. Tāpēc mēs dodam savu artavu, palīdzot iedzīvotājiem iegūt jaunu ieradumu regulāri ziedot NVO. Kādu dienu iedomājāties, ka, ja ir Melnā piektdiena, kurā var dabūt jaukas lietas, vajadzētu būt arī Baltajai piektdienai, lai dotu iespēju paveikt kādas labas lietas.”

ĢIRTS SLAVIŅŠ, Mobilly vadītājs

Līdzdalības iespējas

2021. gadā no 1499 tiesību aktu projektiem, kuriem ir anotācijas, 64 % ir bijis noteikts, ka **nepieciešama sabiedrības līdzdalība**. Visvairāk tādu normatīvo aktu projektu ir bijis Labklājības ministrijai (98 % no pieteiktajiem nepieciešama līdzdalība), Tieslietu ministrijai (84 %) un Ekonomikas ministrijai (77 %). Sabiedrība visaktīvākā bijusi apspriešanās, ko izsludinājusi Veselības ministrija (89 % gadījumu saņemti viedokļi), Kultūras ministrija (75 %), IZM (70 %).

Vienlaikus tikai 128 no 965 gadījumiem (13 %) anotācijās tika detalizēti iekļauta informācija par viedokļu paudējiem, viedokļu saturu un to ņemšanu vērā vai noraidīšanu.

Nozaru ministrijas sniedza informāciju par 233 **darba grupām, konsultatīvām padomēm**, koordinācijas padomēm, uzraudzības padomēm, komitejām, kurās pēdējo trīs gadu laikā dalību ņēmušas 507 organizācijas.

Uz datu apkopošanas brīdi (2021. gada jūlijs) par kopumā 93 sēdēm **Saeimas** timekļa vietnē nebija pieejami sēžu protokoli, līdz ar to nav pieejama pilnīga informācija par sabiedrības iesaisti. 2021. gada pirmajā pusgadā kopējā dalība pieaugusi līdz 50 %, kas

varētu būt skaidrojams ar sēdēm tiešsaistē Covid-19 ietekmē. Visaktīvāk organizācijas piedalījušās Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdēs (85 %), Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas sēdēs (76 %), Ilgtspējīgas attīstības komisijas sēdēs (73 %). Vismazāk piedalījušās Ārlietu komisijas sēdēs (7 %).

Gan valdības, gan parlamenta līdzdalības procesos **visaktīvākās organizācijas** ir Latvijas Pašvaldību savienība (turpmāk – LPS), Latvijas Darba devēju konfederācija (turpmāk – LDDK) Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padome, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera (turpmāk – LTRK), Latvijas Finanšu nozares asociācija, Lielo pilsētu asociācija, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (turpmāk – LIZDA), Latvijas Studentu apvienība, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība.

NVO pārstāvji **kā līdzdalības šķēršļus** norāda cilvēkresursu trūkumu, valsts institūciju nevēlēšanos sadarboties, nepietiekamu un neregulāru finansējumu, līdzdalības zemo efektivitāti un formālo pieeju no pārvaldes puses.

Finansiālā ilgtspēja

Nacionālajam NVO fondam, kas nodrošina resursus interešu aizstāvības un kapacitātes stiprināšanas, pilsonisko aktivitāšu un NVO un iedzīvotāju sadarbības projektiem, pakāpeniski ir pieaudzis finansējums, 2022. gadā kopā sasniedzot 1 888 000 EUR. Kopumā valsts dotācijas 2018. gadā veidoja 20 % jeb 85,6 miljonus EUR no NVO kopējiem ieņēmumiem, vislielāko apjomu veidojot IZM, Zemkopības un Kultūras ministrijām. Arī pašvaldības piešķir nelielus grantus vidēji 300–3000 EUR apmērā vietējo iniciatīvu projektiem, vides sakārtošanai.

Ziedojumi 2018. gadā veidoja 64 miljonus EUR NVO ieņēmumu. Iedzīvotāju aptaujas dati rāda, ka pēdējo divu gadu laikā kādai NVO bija ziedojuši 22 % respondentu. Latvijas Radio regulāri organizē ziedojumu kampaņu “Dod pieci” (*High 5*), atskaņojot cilvēku izvēlētas dziesmas pret ziedojumu. 2020. gada kampaņas mērķis bija atbalstīt vardarbības ģimenē novēršanu un tās seku mazināšanu.

Biedru naudas ir ievērojams NVO ieņēmumu avots organizācijām, kas pārstāv profesionālās intereses, sporta, izglītības un nekustamo īpašumu pārvaldības jomas.

Ārvalstu finanšu instrumentiem arvien ir nozīmīga loma Latvijas NVO sektora attīstībā. EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu programma “Aktīvo iedzīvotāju fonds” (turpmāk - AIF) 8,5 miljonu apmērā ir palielinājusi NVO atbalstu interešu aizstāvībai, kapacitātes stiprināšanai, cilvēktiesību un demokrātijas kultūras veicināšanai.

Līdzvērtīga NVO pieeja ES struktūrfondiem un citiem finanšu mehānismiem arvien ir izaicinājums. Tiek paredzētas atsevišķas, proporcionāli nelielas finanšu programmas NVO abalstam, taču lielākā daļa infrastruktūras, digitalizācijas, pārvaldības un pakalpojumu attīstības resursu NVO nav pieejami, jo prioritāte ir privatā sektora attīstība.

Pakalpojumu sniegšana ir viens no galvenajiem NVO ieņēmumu avotiem. Sasniedzot apgrozījumu 40 000 EUR gadā, tām ir jāreģistrējas kā PVN maksātājam. Pozitīvi vērtējamas arī tiesības sociālos uzņēmumus dibināt SLO.

Uzņēmums Mobilly jau trīs gadus pēc kārtas īsteno kampaņu “White Friday” (Baltā piektdiena), veicinot filantropiju pretēji “Black Friday” (Melnā piektdiena), kas cilvēkus mudina iegādāties un patērēt vairāk preču. Kampaņas mērķis ir veicināt sabiedrības iesaisti un atbalstu dažādu labdarības un NVO ikdienas darbā. Kampaņas laikā cilvēkus aicina veikt regulāru ziedojumu NVO gan kampaņas ietvaros, gan arī ikdienā. Šobrīd Mobilly lietotnē iespējams ziedot 87 dažādām NVO.

Demokrātijas veicināšana

Demokrātijas stiprināšanai 2020. gadā Latvijas NVO interešu pārstāvības apvienība “Latvijas Pilsoniskā alianse” sadarbībā ar citām organizācijām izveidoja jaunu iniciatīvu “Demokrātijas nedēļa”. Tā ietver Latvijas vēsturē nozīmīgu datumu atzīmēšanu – 1. maiju, kad tika sasaukta Satversmes sapulce; 4. maiju – Neatkarības atjaunošanas dienu, un 9. maiju – Eiropas dienu. Nedēļas mērķis ir uzsvērt pilsoņu līdzdalības un iesaistišanās nozīmi demokrātijas veidošanā, uzturēšanā un īstenošanā.

Atvērtu sarunu kultūras veidošanai fonds “Dots” katru gadu organizē sarunu festivālu LAMPA. Tā uzdevums ir veicināt pilsonisko līdzdalību un aktīvu iesaistišanos sociālajos un politiskajos procesos, popularizēt mūžizglītību nepārtraukti mainīgajā pasaulē. 2020. gadā festivāls notika arī Covid-19 apstākļos. Tas ilga četras dienas, notika 242 pasākumi, kurus organizēja 285 organizācijas un iestādes. 1800 cilvēki piedalījās kā diskusiju dalībnieki, bet 880 cilvēki apmeklēja kolektīvās pasākumu skatīšanās vietas. Festivāla tīmekļa vietne festivāla laikā tika apmeklēta aptuveni 46 586 reizes.

Interesešu aizstāvības kampaņas pievērš uzmanību akūtām problēmām. Viena no redzamākajām kampaņām notika 2020. gadā, kad aktivisti organizēja demonstrācijas un izveidoja cilvēku ķēdi no Brīvības pieminekļa līdz “Marsa parkam”, lai protestētu pret lēmumu, kas tika pieņemts bez sabiedrības līdzdalības. Neskatoties uz protestiem, tika izcirsti ilggadīgie koki un uzsākta ēkas būvniecība. Šis incidents kalpoja kā atgādinājums, ka pilsoniskajai sabiedrībai vienmēr jābūt modrai un spējīgai mobilizēties ārkārtas gadījumā, taču ne vienmēr ir panākams rezultāts.

Atbalsts kaimiņvalstīm demokrātijas veidošanā visbiežākajā veidā sekmē sadarbības kultūru un izpratni par globālo procesu kopsakarībām. Pēc 2020. gada 9. augusta asiņainajām un nelegitīmajām Prezidenta vēlēšanām brīvprātīgo grupa izveidoja pilsonisko mediju – Twitter kontu [@Free_Belarus_lv](#), kas katru dienu tulko ziņas par Baltkrieviju latviešu valodā un piesaista ziedojumus pilsoniskajām aktivitātēm. Kontam ir 20 tūkstoši tulkotu ziņu un 3000 sekotāju, tostarp mediji, amatpersonas un citi interesenti.

Foto: Andrejs Strokins

“Pēdējos gados mēs piedzīvojam dažādas krīzes (pandēmija, pilsoniskās sabiedrības apspiešana Baltkrievijā, Krievijas iebrukums Ukrainā), kas pastāvīgi pārbauda sabiedrības vērtību sistēmu. Uzskatu, ka Latvijas pilsoniskā sabiedrība ir izturējusi šo pārbaudījumu, stingri nostājoties demokrātijas vērtību un miera pusē, demonstrējot apbrīnojamu noturību, pat, ja tā nav mērķtiecīgi stiprināta. Šis laiks ir atmodinājis ilgstoši snaudušo sabiedrības pilsoniskās aktivitātes potenciālu.”

KRISTĪNE ZONBERGA,
Latvijas Pilsoniskās alianses direktore

Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanas pārskats

Kopējā stratēģija
Nacionālā ieviešana
Publiskā informācija
Princips “Iekļaut visus”
Princips “Ievērot planētas robežas”
NVO iesaiste plānošanas procesos
NVO iesaiste IAM ieviešanā
NVO iesaiste Latvijas Nacionālā brīvprātīgā ziņojuma izstrādē

IAM 1 / 2 / 3 / 4 / 5 / 6 / 7 / 8 / 9 / 10 / 11 / 12 / 13 / 14 / 15 / 16 / 17

IAM ieviešanas pārskata izstrādē LAPAS vadījās pēc *People's Scorecard on the 2030 Agenda* metodikas, adaptējot to nacionālajam kontekstam un iespējām.

Novērtējumam tika plānotas divas daļas – NVO aptauja un tematiskās diskusijas pa mērķu blokiem, apspriežot un vienojoties par vērtējumiem.

Atsevišķi un papildus tika istenota jaunatnes sadaļa, reaģējot uz Eiropas Jaunatnes gadu un sniedzot iespēju arī plašākai jauniešu balsij. Konferences par Eiropas nākotni kontekstā notika 20 diskusijas visā Latvijā, kurās tika skatītas arī IAM perspektīvas.

Krievijas agresija Ukrainā, kuras rezultātā lielākā daļa NVO iesaistījās humānās palīdzības sniegšanā un bēgļu atbalstā, tieši ietekmēja novērtējuma procesu, jo tika apgrūtināta gan pirmā fāze, gan padarīta neiespējama diskusiju fāze.

Katra mērķa ieviešanas novērtējumu veido četri parametri:

1

Valdības plānu novērtējums – punkti tika noteikti, balstoties uz Latvijas valsts ziņojumā minētajiem plāniem un to atbilstību konkrētā mērķa ietvaram, kā arī aptaujas rezultātiem, kur tika vērtēta tieši plānu esamība un ieviešana.

2

Valsts pārvaldes un pašvaldību iesaiste tika balstīta aptaujas rezultātos.

3

Mērķa sasniegšanas datu pieejamības novērtējums tika balstīts aptaujas rezultātos, kur tika uzdots atsevišķs jautājums par informācijas pieejamību par mērķa ieviešanu, kā arī LAPAS organizētā pasākuma IAM un NAP2027 indikatoru izvērtējuma apkopojumā.

4

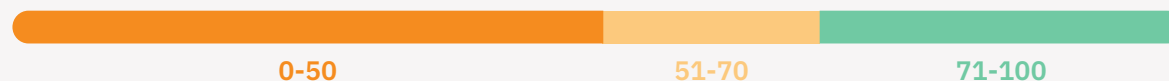
Pilsoniskās sabiedrības iesaistes novērtējums tika balstīts anketas rezultātos.

Tā kā aptauja ietvēra arī dažādu saistīto pušu iesaistes novērtējumu, arī tas tika iekļauts vērtējuma atspoguļojumā. Šī informācija sniedz niānsētu izpratni par iesaistes paaugstināšanas nepieciešamību un informācijas sniegšanu par jau esošajiem projektiem, starpsektoru sadarbības veicināšanas nozīmi.

Anketā tika uzdots arī jautājums par sabiedrības grupām, kuras nav pietiekami iesaistītas mērķa īstenošanā, attiecīgi šīs atbildes tika ietvertas mērķa vērtējumā. Mērķa ieviešanas vidējais vērtējums bieži neparāda pilnīgu ainu, jo dažādos parametros mēdz būt ļoti atšķirīgi vērtējumi, atkarībā no situācijas.

Anketas respondenti sniedza vērtējumu piecu ballu skalā, kas, atbilstoši metodoloģijai, tālāk tika pārvērsts 100 ballu skalā labākai uzskatāmībai.

Pārskatāmībai tika izveidota tālāk ziņojumā izmantotā krāsu sistēma, atbilstoši parametru vērtējuma punktu kopsummai:

Anketā tika lūgti arī papildu komentāri par mērķa īstenošanu, kuri ir atspoguļoti priekšlikumu sadaļā. Tā kā nebija iespējams īstenot otro ziņojuma izstrādes posmu, tos nevar uzskatīt par visaptverošiem priekšlikumiem konkrētajā jomā, jo nebija iespējas tos apspriest un papildināt. Vienlaikus tie norāda tendenci un attīstības iespējas.

Jauniešu priekšlikumi ir veidoti, balstoties uz 20 LAPAS organizēto diskusiju kopsavilkumiem, Latvijas

Jaunatnes padomes pozīcijām, ANO Jauniešu delegātu programmas nacionāla līmeņa konferences 2022. gadā rezolūciju.

Ziņojums kalpo par pamatu tālākai apspriešanai, kā arī Latvijas NVO īpaši vēlas uzsvērt demokrātisko valsts ietvaru, kas ļauj brīvi un atklāti paust viedokli par valsts pārvaldību, tai skaitā kritisku viedokli, veidojot sadarbībā un pilsoņu vajadzībās balstītu līdzsvarotu attīstību.

Kopējā stratēģija 60

Latvijā atbildīgā institūcija par IAM ieviešanas koordinēšanu ir PKC, kas darbojas Ministru prezidenta padotībā. Oficiālu struktūru IAM ieviešanas uzraudzībai Latvijā nav.

Pēc 2018. gada Nacionālā brīvprātīgā ziņojuma par IAM ieviešanas procesa LAPAS 2019. gadā, līdzdarbojoties 40 dažādu jomu pārstāvjiem, izveidoja neformālu starpnozaru koalīciju, kurā pieteicās darboties valsts, pašvaldību, NVO, izglītības iestāžu, akadēmiskā sektora, privātā sektora pārstāvji un eksperti. Tika organizēti dažādi publiski pasākumi pieredzes apmaiņai un labās prakses prezentācijām, piemēram, par iespējām ilgtspējai Covid-19 apstākļos.

LAPAS kā NVO veic šo koordinējošo darbu savas kapacitātes ietvaros, nesaņemot nekādu atbalstu no valsts puses. LAPAS sadarbojas ar Baltijas valstu – Igaunijas un Lietuvas analogām koalīcijām, kā arī ar Islandes platformu labās prakses pārņemšanai. Tāpat LAPAS seko līdzi starptautiskajam darbam IAM jomā Eiropas organizācijā SDGs Watch un globālajos tīklos Forus un GCAP.

Atbilstoši valsts pārvaldes viedoklim, IAM ir integrēti nacionālajā politikas plānošanas sistēmā. Vienlaikus pārskatāma kartējuma trūkums NAP2027 neļauj izsekot, vai ir piemērota vispusīga pieeja. Arī NVO vērtējums atspoguļo informācijas trūkumu par IAM ieviešanu, norādot, ka atsevišķi IAM Latvijas kontekstā tiek ļoti šauri un nepilnīgi interpretēti.

NAP2027 izstrādes procesā 2019. gada novembrī LAPAS organizēja pasākumu plānoto mērķu, uzdevumu un indikatoru izvērtēšanai pret IAM ietvaru. Tajā piedalījās vairāk nekā 50 NVO, ministriju, privātā sektora, pašvaldību, izglītības iestāžu pārstāvji un eksperti. LAPAS iesniedza integrētu atzinumu ar vairāk nekā 70 priekšlikumiem.

Nepastāv mehānismi IAM ieviešanas novērtēšanai, saistīto pušu koordinācijai un valsts līderība ilgtspējas perspektīvas vispusīgai ieviešanai.

Nacionālā ieviešana 75

Lielākā daļa IAM procesu arvien ir plānu veidā, līdzsvarota ieviešana ir uzsākta tikai atsevišķās jomās, kopējā pieeja ir fragmentēta.

Pieskaņojot NAP2027, atsevišķās jomās ir izstrādāti politiku ieviešanas plāni, taču ir IAM jomas, kas nav politiskā prioritāte un kur šādi plāni pat nepastāv. Tā kā visi IAM indikatori nav integrēti NAP2027, nav iespējams veikt arī regulāru vispusēju monitoringu.

Nacionālā budžeta plānošana notiek saskaņā ar NAP2027, tomēr arvien biežāk novērojama augsta lēmumu pieņemšanas politizēšana, nepiesaistot tos

plānošanas dokumentiem. Piemēram, ES Atveseļošanās un noturības mehānisma izstrādes procesu vadīja politiskās partijas un sabiedrības iesaiste bija zema, NVO veidoja pašas savus diskusiju procesus, lai pievērstu uzmanību arī nevienlīdzībai un Covid-19 ietekmei uz to.

Formālie līdzdalības procesi ir plaši, taču NVO bieži atzīst, ka nejutās uzklautas un ka priekšlikumi netiek ņemti vērā. Formālais konsultācijās un zemā sabiedrības ietekmes iespēja palielina neuzticēšanos pārvaldei un tās procesiem.

Publiskā informācija 80

Pastāv IAM tulkojums latviešu valodā, ko neoficiāli veikušas LAPAS. Ir notikušas neformālas starpnozaru diskusijas par atsevišķu terminu interpretāciju. Ikonu tulkojumus un grafiskos attēlus veido un pieejamību nodrošina NVO.

Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisiju vada no opozīcijas partijas "Saskaņa" ievēlēts deputāts, tās sastāvā ir 17 deputāti (no kopskaitā 100 deputātiem). Komisijas uzdevumi ir uzraudzīt NAP2027 ieviešanu, izvērtēt valsts īstenotās fiskālās politikas ilgtspēju un atbilstību valsts stratēģiskās attīstības mērķiem, ņemot vērā ekonomikas ciklisko attīstību no ilgtspējīgas attīstības viedokļa, veicināt starpsektoru sadarbību un īstenot citus izdevumus. Komisijas darbs pārsvarā ir orientēts uz ekonomikas, vides, reģionālās attīstības, digitalizācijas un finanšu pārdales tēmām, pieaicinot LDDK, LTRK, LPS, Lielo pilsētu asociācijas pārstāvjus. No 54 sēdēm, kas noti-

kušas 2021. un 2022. gadā, tikai pāris sēdēs ir skatīti veselības aprūpes, sporta, mediju jautājumi. Sociālajā ilgtspējas blokā ir bijusi tikai viena sēde par bērnu labklājību, kur pieaicinātas divas NVO, kas strādā ar cilvēkiem ar invaliditāti. Latvijas Brīvprātīgā nacionālā ziņojuma izskatīšanas sēdē 2022. gadā NVO nav bijušas pieaicinātas.

LPS sekmē IAM ieviešanu pašvaldībās, tai skaitā, organizējot dažādus kapacitātes stiprināšanas pasākumus. 2021. gadā Latvijas Universitātes pētnieku un studentu komanda izveidoja rīku, kas ļaus noteikt ilgtspējīgas attīstības limeni katrā teritorijā un definēt tālākos attīstības virzienus. Modeļi atlasīti pašvaldību funkcionalitātei atbilstošie darbības rādītāji – KPI (*key performance indicators*). KPI uzlabošanās veicinošās darbības katra pašvaldība nosaka atkarībā no apstākļiem savā pārvaldāmajā teritorijā. Ievietojot tās modeļa matemātiskajā izteiksmē,

ir iespējams aprēķināt ilgtspējīgas attīstības rādītāja vērtību attiecīgajai teritorijai un identificēt attīstības procesa stiprās un vājās puses.

Aktīva IAM ieviešana notiek arī augstskolu sektorā. Piemēram, Rīgas Tehniskā universitāte ir izvēlējusies kā prioritāros mērķus IAM 3, 6, 7, 9, 11 un 12, īstenojot dažādas darbības to ieviešanai. Rīgas Stradiņa universitāte īsteno gandrīz visus IAM un 2020. gadā ir veidojusi ieviešanas pārskatu. Arī Latvijas Universitāte ir definējusi konkrētas rīcības katra mērķa sasniegšanai. Reģionālās augstskolas – Daugavpils universitāte, Vidzemes augstskola un citas – ir pastāvīgi LAPAS partneri IAM aktivitāšu īstenošanā. Starpnozaru koalīcijā iesaistījusies arī Rīgas Ekonomikas augstskola.

IAM tēma kļūst arvien populārāka arī privātajā sektorā. Finanšu institūcijas veic specifiskus novērtējumus un atbalsta ilgtspējas aktivitātes, IAM tiek integrēti attīstības stratēģijās, tai skaitā, valsts kapitālsabiedrībās. CSR Latvija ir īstenojusi deviņas Atbildīga biznesa vēstnešu programmas, kurās uzņēmumi apgūst ilgtspējas perspektīvas un īsteno savus iniciatīvu projektus.

Jau divus gadus ir noticis ilgtspējīgu ideju un jaunu biznesa ieradumu forums “Ilgbūtība”, kas pulcē uzņēmumus un organizācijas, lai diskutētu un apspriestu idejas ilgtspējas jautājumu risināšanā. Arī sarunu festivālā LAMPA katru gadu nozīmīga daļa tēmu tiek atvēlēta ilgtspējīgai attīstībai.

Interese rodas arvien jaunām sabiedrības un organizāciju grupām, piemēram, 2020. un 2021. gadā pie IAM ieviešanas muzejos aktīvi strādāja Latvijas Muzeju biedrība, kā arī Latvijas Bibliotekāru biedrība ir pastāvīgs un aktīvs LAPAS partneris dažādos IAM pasākumos, popularizējot to ieviešanu Latvijas bibliotēkās.

NVO sektorā IAM tēma ir salīdzinoši mazāk populāra, darbs vairāk notiek tieši atsevišķu mērķu sasniegšanā. Lai paaugstinātu dažādu vietējā līmeņa organizāciju un jauniešu izpratni par IAM, LAPAS 2021. gadā īstenoja kampaņu “Mērķē attīstībā!”, kurā norisinājās 30 aktivitātes, kontekstualizējot IAM lokālā līmenī. Latvijas Skautu un gaidu centrālā organizācija ir izveidojusi video par savu iesaisti IAM 3, 4, 5, 13, 16 un 17 īstenošanā. Par NVO iesaisti skatīt plašāk mērķu novērtējuma sadaļu.

LAPAS plāno turpināt popularizēt IAM nevalstisko organizāciju sektorā, tai skaitā, izstrādājot specifiskas metodoloģijas efektīvai ieviešanai.

Princips “Iekļaut visus” 50

Latvijā, salīdzinot ES līmeni, arvien ir augsta ienākumu nevienlīdzība un nabadzība, tāpat izteikta ir reģionālā nevienlīdzība. 2021. gadā NVO organizēja diskusijas par nevienlīdzības mazināšanas finansējumu. Tika secināts, ka visaptverošas valsts stratēģijas šajā jomā nav. Atsevišķas no tām, piemēram, viena vecāka ģimenes, kam ir augsts nabadzības risks, pat neatrodas lēmumu pieņēmēju interešu lokā.

NVO, kas piedalījās IAM novērtēšanā, norādīja uz šādām mērķa grupām, kurām nav pievērsta pietiekama uzmanība – viena vecāka ģimenes, seniori, jaunieši bezdarbnieki, mazaizsargātās grupas reģionos, nepilsoņi un migranti, digitāli neiekļauti cilvēki, personas ar īpašām vajadzībām, mediķi, cilvēki ar zemiem ienākumiem, jaunās ģimenes, cilvēki bez mājokļa, kā arī citas atsevišķiem mērķiem specifiskas grupas, kas norādītas mērķu izvērtējumā.

Princips “Ievērot planētas robežas” 68

Vides tematika kļūst arvien populārāka, īpaši ekonomikas kontekstā. Ir izstrādāti plaši plānošanas dokumenti un novirzīts ES finansējums, tomēr LAPAS organizētajā pasākumā NAP2027 izvērtējumam tika konstatēts, ka nacionālā līmenī kritiski trūkst indikatoru, kas mērītu 14. un 15. mērķi. Tādējādi lēmumu pieņemšanā pat netiek mērīta un ņemta vērā ietekme uz dzīvību ūdenī un uz zemes. Tā kā daba pati sevi nespēj pārstāvēt, un konsultācijas lēmumu pieņemšanā lielākoties tiek veiktas ar privātā sektora un pārvaldības organizācijām, nevar uzskatīt, ka tiktu ievēroti ilgtspējīgas attīstības principi.

Reģionālās drošības un Covid-19 krīze sekmē šauru lēmumu pieņemšanu ārpus procedūrām, samazinot līdzdalības iespējas visām pusēm. Tā 2022. gadā iespējamās enerģētikas krīzes kontekstā bez kvalitatīva ietekmes uz vidi novērtējuma tika steigā aizvirzīts lēmums izcirst tievāka diametra kokus mežos, lai nodrošinātu šķeldas ražošanu, kam šobrīd ir augsts pieprasījums.

NVO iesaiste plānošanas procesos 71

Latvijā NVO pastāv kvalitatīvs un aptverošs ietvars NVO iesaistei plānošanas procesos. Jaunais pašvaldību regulējums paplašinās sabiedrības līdzdalības iespējas. Vienlaikus NVO, kas nepārstāv grupas ar plašiem resursiem, ir zema kapacitāte līdzdarboties interešu aizstāvībā. Īslaicīgs atbalsts ir ārvalstu finansējums – AIF, kā arī neliela apjoma finansējumu iespējams iegūt nacionālajā NVO fondā.

Valdības un Saeimas darba analīze liecina, ka visplašākās konsultācijas notiek ar darba devēju organizācijām un pašvaldības pārstāvošām organizācijām, tādējādi lēmumu pieņemšanā ir pārstāvētas tikai dažu pušu intereses. Organizācijas, kas pārstāv sabiedrības jutīgās grupas vai tās, kas nespēj sevi pārstāvēt pašas, ziņo, ka konsultācijas bieži ir formālas un viedokļi pēc būtības ņemti vērā netiek.

NVO iesaiste IAM ieviešanā 65

NVO var iesaistīties IAM ieviešanas procesos, ja tām ir pietiekami resursi vai islaicīgi mobilizējoties kādas konkrētas problēmas risināšanā.

NVO darbības loks ir ļoti plašs – tās sniedz pakalpojumus dažādām sociālām grupām, īsteno informatīvus un izglītojošus pasākumus, apjomīgs ir profesionālo, biedra labuma, sporta un kultūras jomas NVO loks. Biedru naudu apjoms un valsts atbalsts, tai skaitā nodokļu atlaides ziedotājiem, šīm jomām nosaka arī aktīvisma apmērus.

LAPAS veiktajā NVO pašvērtējumā var konstatēt, ka aptaujātās NVO sevi redz kā aktīvākas par citām saistītajām pusēm (valsti, pašvaldībām, privāto un akadēmisko sektoru) 5., 10., 13. mērķa ieviešanā, vismazākā iesaiste – 6., 9., 15. mērķa ieviešanā.

NVO iesaiste Latvijas Nacionālā brīvprātīgā ziņojuma izstrādē 65

Atšķirībā no 2018. gada ziņojuma izstrādes procesa, 2022. gadā netika izveidota starpinstitucionāla darba grupa, kurā kopīgi koordinēt ziņojuma izstrādi. Tāpat netika organizēts atklāts process NVO pārstāvju iekļaušanai.

NVO bija pieejams ziņojuma projekts publiskās apspriešanas procesā no 2022. gada 11. marta līdz 29. martam, taču NVO spējas sniegt atbildes būtiski ietekmēja Krievijas agresīvais iebrukums Ukrainā un NVO aktīvā iesaiste humānās palīdzības sniegšanā. Atzinumi saņemti no sešām pašvaldībām un to pārstāvības organizācijām, deviņām kultūras un izglītības jomas institūcijām, divām arodbiedrībām un divām finanšu jomas organizācijām. Viedokļi ir publiski pieejami PKC mājas lapā. Uz ziņojuma apspriešanu Saeimā NVO netika uzaicinātas.

LAPAS pastāvīgi koordinēja NVO blakusziņojuma izstrādi.

Pozitīvi, ka 2022. gadā tāpat kā 2018. gadā NVO pārstāvis ir iekļauts Latvijas delegācijas sastāvā un piedalīšies Latvijas ziņojuma prezentācijā ANO.

Līdzīgi kā NVO iesaistē pārvaldē kopumā, arī IAM ieviešanas novērtēšanas ziņojuma process ir bijis atvērts formālā veidā caur sabiedrisko apspriešanu, tomēr kopīga sadarbība visos procesa posmos un atbalsts NVO viedokļu mobilizēšanai, īpaši, no grupām, kurām ir zema pārstāvības kapacitāte, būtu paugstinājies tā izstrādes kvalitāti.

1. MĒRĶIS

Novērsta nabadzība 56

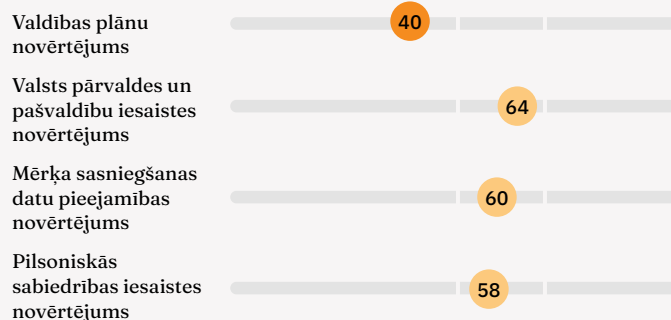
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

16

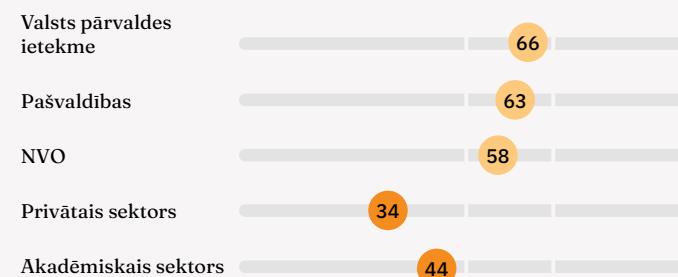
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

viena vecāka ģimenes, seniori, nabadzības riska grupas, jaunieši bezdarbnieki, mazaizsargātās iedzīvotāju grupas reģionos, nepilsoņi un migranti, cilvēki ar zemām digitālajām prasmēm, personas ar invaliditāti, iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, tai skaitā tie, kuri nesaņem valsts atbalstu, jo nekvalificējas tā saņemšanas kritērijiem, ģimenes ar zemiem ienākumiem, personas bez mājokļa

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa sasniegšanai nav koordinētu un mērķtiecīgu rīcību. Pastāv atsevišķi politikas dokumenti, taču to ieviešana nav bijusi efektīva, jo nevienlīdzība un nabadzība Latvijā arvien ir augsta. NVO aktīvi iesaistās nabadzības mazināšanā, taču tām ir ierobežoti pieejamie resursi, jo pašas mērķa grupas nevar finansiāli piedalīties savu problēmu risināšanā. Zema ir privātā un akadēmiskā sektora interese sociālo problēmu risināšanā.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- veidot sistēmisku pieeju nabadzības mazināšanā, iesaistot īstenošanā arī NVO, kas ikdienā jau strādā ar dažādām mērķa grupām;
- atbalstīt NVO darba kvalitātes paaugstināšanu, tai skaitā sociālo pakalpojumu sniegšanā;

- izvērtēt un pārskatīt esošās nabadzības mazināšanas programmas, atbalstot sociālo inovāciju veidošanu, īpaši starpsektorāli lokālā līmenī, efektīvi aizsniedzot dažādas mērķa grupas ar tām specifiskām vajadzībām;
- aktualizēt atsevišķu profesiju zemo darba samaksu, piemēram, mediķu, skolotāju un sociālo darbinieku, kas vienlaikus veic nozīmīgas sociālās funkcijas;
- paaugstināt privātā sektora iesaisti sociālo problēmu risināšanā, veidojot izpratni, kā tās ietekmē valsts kopējo tautsaimniecības izaugsmi ilgtermiņā;
- sekmēt godīgu nodokļu nomaksu, skaidrojot, kā ēnu ekonomika tieši ietekmē atbalsta sniegšanas iespējas dažādām sociālajām grupām;
- atklāti diskutēt par migrācijas jautājumiem, meklējot efektīvus ceļus migrantu integrācijai un dzīves kvalitātes uzlabošanai;
- izvērtēt iespēju nodokļu diversificētai piemērošanai lauku reģioniem, lai stimulētu uzņēmējdarbību;
- spēcīnāt NVO, kas var pārstāvēt dažādu sociālo grupu intereses, nodrošinot viedokļu dažādību lēmumu pieņemšanas procesos;
- turpināt īpaši atbalstīt Covid-19 un citu krīžu skartās grupas.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- mazināt sociālo un reģionālo nevienlīdzību, īpaši, ienākumu līmeņa atšķirības lauku reģionos.

2. MĒRĶIS

Novērsts bads un ilgtspējīga lauksaimniecība 54

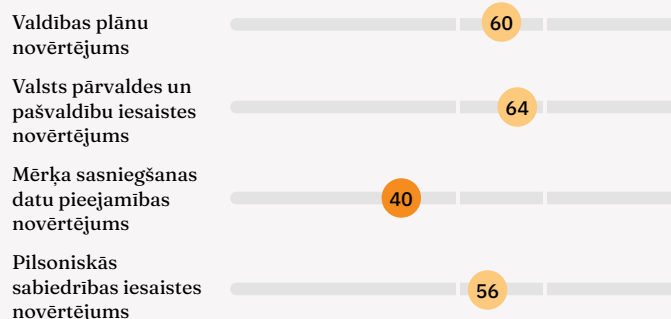
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

9

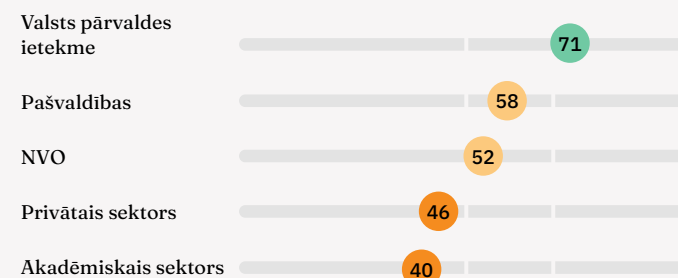
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

vientuļi un veci cilvēki, kuri dzīvo zem iztikas minimuma, iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, iedzīvotāji ar hroniskām slimībām, kuriem lieli līdzekļi tiek tērēti ārstniecībai

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa sasniegšanu būtiski ietekmē Krievijas uzsāktā agresija Ukrainā, kam būs negatīvas sekas uz pārtikas drošību visā pasaulē. Izaicinājums ir, ka vienā mērķī ir savienota lauksaimniecība – bizness ar peļņas gūšanas nolūku un pārtikas pieejamība grupām ar zemiem ienākumiem. Līdzšinējās Latvijas politikas ir bijušas orientētas tieši uz lauksaimniecības attīstību, taču ir zemu ienākumu grupas, kurām arī pārtikas pieejamība ir izaicinājums. Jomas koordinācija notiek šauri sektorāli un ražotāju perspektīvā, maz iesaistot citu jomu NVO.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- izstrādāt bioloģiskās lauksaimniecības attīstības plānu, kā to ir arī norādījuši Eiropas Komisija;
- attīstīt atbalsta instrumentus, stimulus un finansiālo kapacitāti pašvaldību zaļajiem iepirkumiem pārtikas jomā, lai sekmētu pēc iespējas plašāku vietējo audzētāju un ražotāju produkciju pašvaldību iestāžu ēdienkartē;
- sekmēt vietējās produkcijas pieejamību arī iedzīvotājiem ar zemu maksātspēju;
- turpināt jaunu sadarbību un kooperāciju veidošanos lokālā līmenī, paaugstinot vietējo produktu konkurētspēju.

3. MĒRĶIS

Labā veselība un labklājība 56

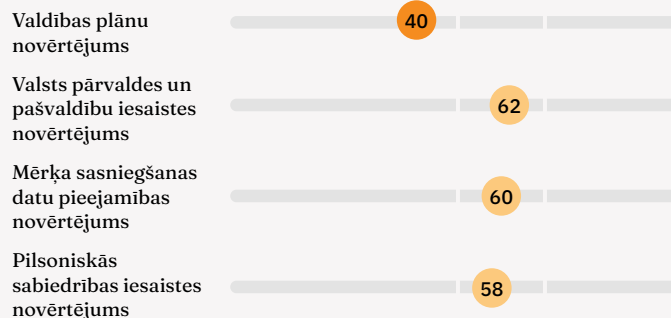
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

14

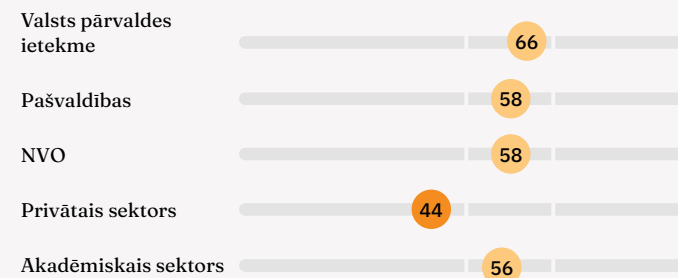
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

bērni un jaunieši, smagi slimi cilvēki, kuriem ir nepieciešama dārga ārstniecība, tai skaitā, arī ārpus Latvijas, vai zāles, kuru nav Latvijas tirgū

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa ieviešana notiek fragmentāri. Apjomīga sabiedrības veselības aprūpes daļa ir pašu cilvēku finansēta vai tiek finansēta no labdarības akcijās ārstniecībai saziēdotiem līdzekļiem. NVO, kas aizstāv pacientu tiesības, neļūtas iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesos. Ilgstoši nav risināts medicīnas darbinieku atalgojuma jautājums, trūkst informācijas par investīciju atdevi veselības jomā. Esošajiem politiku plāniem ir maza saistība ar IAM trešā mērķa izpratni.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- veikt politikas jomas koordināciju, nosakot pušu atbildības un iesaistot NVO plānošanas procesos;
- pievērsties arī preventīvajam darbam, samazinot saslimšanu risku;
- pārskatīt kompensējamo medikamentu un apmaksāto pakalpojumu sistēmu;

- attīstīt digitālos risinājumus veselības aprūpes pieejamībai;
- paaugstināt veselības pakalpojumu pieejamību reģionos, īpaši, recepšu medikamentu pieejamību cilvēkiem ar ierobežotu pārvietošanos, ārstu pakalpojumu un medicīnas preču nodrošinājumu.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- investēt atkarību, tai skaitā telefona atkarību, alkohola lietošanas un smēķēšanas samazināšanā jauniešiem;
- monitorēt un mazināt mobingu izglītības iestādēs;
- nodrošināt jauniešiem zināšanas par garīgās veselības traucējumiem (piemēram, depresiju, trauksmi, bailēm un kaunu meklēt palīdzību) un palīdzības pieejamību;
- izveidot jauniešu veselības monitoringa sistēmu;
- sekmēt dažādu veselības speciālistu, piemēram, psihologu, uztura speciālistu pieejamību lokālā līmenī;
- veicināt veselības izglītību, kas balstīta ticamos faktos un pētījumos, tai skaitā par veselīgu dzīves veidu un uzturu;
- sekmēt valsts apmaksāto skrīningu izmantošanu un citas regulārās iedzīvotāju veselības pārbaudes;
- veselīgu pusdienu nodrošināšana skolās par brīvu;
- veicināt vecāku un speciālistu izglītošanu un redzesloka paplašināšanu par jauniešu veselības tēmām;
- veidot drošu vidi, aizsargājot jauniešus no fiziska un garīga kaitējuma un mudinot būt aktīviem un izvēlēties veselīgu dzīvesveidu.

4. MĒRĶIS

Kvalitatīva izglītība 66

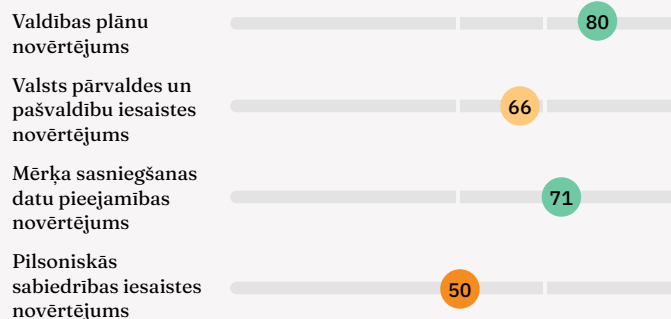
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

14

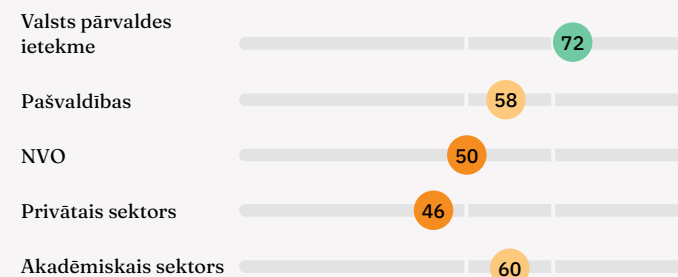
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

mazākumtautību jaunieši un izglītības iestādes, bērni un jaunieši, vecāki, studenti

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa sasniegšanā tiek pozitīvi vērtēta valsts pārvaldes rīcība un politikas plānošanas dokumenti, kas vieš cerību kvalitatīvu reformu iespējamībai, kaut tiek uzsvērts, ka tās notiek gausi. Kaut atsevišķas NVO (piemēram, LIZDA) ir publiski ļoti redzamas, nav saprotams, pēc kādiem kritērijiem atbildīgās institūcijas izvēlas sadarbības partnerus.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- nodrošināt plašāku augstākās izglītības pieejamību;
- veikt reformas pedagogu sagatavošanas programmās augstākajā izglītībā;
- izstrādāt izglītības kvalitātes mērījumu sistēmu un pastāvīgi šo vērtējumu publiskot sabiedrības zināšanai;
- paaugstināt pašvaldību izpratni par izglītības kvalitātes nodrošināšanu un līderību šajā procesā;

- veidot visu pušu, tai skaitā privātā sektora, iesaistes koordināciju, definējot atbildības un nodrošinot izglītības mērķu praktisku ieviešanu;
- sniegt lielāku iespēju studentu, jauniešu un vecāku pārstāvībai, jo pašreizējais līdzdalības fokuss pārsvarā vērsts uz pedagogu un pašvaldību interesēm;
- paredzēt resursus kapacitātes atbalstam NVO, kas pārstāv dažādas izglītības procesa grupas;
- attīstīt sadarbību starp izglītības iestādēm un NVO;
- veicināt digitālās prasmes, tai skaitā atbalstu ikdienas iekārtu lietošanā, pakalpojumu saņemšanā,
- veidot atbalstu darba devējiem darbinieku profesionālās kompetences paaugstināšanā;
- paplašināt zināšanu pieejamību par aktuālajām tendencēm no praktiskā ieviešanas un iespējamo rīcību aspekta, piemēram, par zaļo ekonomiku, klimata pārmaiņas mazinošiem pasākumiem;
- sekmēt izglītības pieejamību pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai (vai kvalitatīvas un pieejamas loģistikas nodrošināšana) sākumskolas klašu bērniem, tai skaitā, veidojot mazo lauku skolu slēgšanas jautājuma ilgtermiņa redzējumu;
- nodrošināt pirmsskolas pieejamību visiem un kvalitatīvu bērnu agrīno aprūpi;
- monitorēt iekļaujošas izglītības, tai skaitā bērnu ar invaliditāti un reemigrantu/migrantu bērnu iekļaušanu izglītības sistēmā, arī vides un speciālistu pieejamību;
- paaugstināt profesionālās izglītības prestižu, attaisnojot šajā izglītības jomā ieguldītās apjomīgās investīcijas;
- sekmēt tehnoloģiju pieejamību skolās un atbilstošas investīcijas;
- uzlabot pieaugušo izglītības kvalitāti un pieejamību mūža garumā, tai skaitā mācības darba vietā;
- mazināt vecuma diskrimināciju izglītības pieejamībā;
- iekļaut izglītības stratēģijās globālās pilsoniskās izglītības indikatorus un politikas aktivitātes.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- veicināt jauniešu pilsoniskās un politiskās līdzdalības aktivitātes, kvalitatīva un daudzpusīga satura īstenošanu visās mācību priekšmetu programmās un skolēnu ārpusstundu darbā;
- nodrošināt vienlīdzīgu pieejamību formālās izglītības procesam arī attālināto mācību formā, tai skaitā vienlīdzīgu pieeju tehniskajiem risinājumiem, īpaši, maznodrošinātām ģimenēm;
- sekmēt daudzveidīgas, uz faktiem balstītas informācijas pieejamību un diskusiju veicināšanu izglītības iestādēs atbildīgai individuālu lēmumu pieņemšanai, jo īpaši par mūsdienās esošajām ģimenes formām, seksualitāti;
- attīstīt neformālo izglītību darbā ar jaunatni, īpaši, tās pieejamību reģionos;
- palielināt dažādu valodu mācīšanas pieejamību skolās;
- ieviest moduļu sistēmu, ļaujot jauniešiem apgūt nepieciešamo un izvēlēties kvalitatīvus un mūsdienīgus pedagogus;
- modernizēt skolu vidi, ieviest mūsdienīgas tradīcijas un iekļaut saturā aktuālās tēmas – kritisko domāšanu, medijpratību, valsts aizsardzību un citas;
- attīstīt starptautiskās stundas ar vieslektoriem un starptautiskos projektus;
- sekmēt pozitīvu attieksmi pret mācīšanos visos vecumos;
- paaugstināt skolotāja profesijas prestižu un atalgojumu;
- augstākajā izglītībā un izglītībā kopumā vairāk pievērsties praktiskai jauniešu sagatavošanai darba tirgum;
- attīstīt digitālās prasmes, tai skaitā motivējošus kursus ģimenēm un senioriem digitālo jauninājumu apgūšanai mūžizglītības ietvaros;
- paaugstināt reģionālo augstskolu prestižu;
- izglītot jauniešus par nacionālajām kultūras vērtībām;
- organizēt jauniešiem interesējošus pasākumus arī formālās izglītības ietvaros – tikšanās ar jaunajiem mūziķiem, influenceriem.

5. MĒRĶIS

Dzimumu līdztiesība 58

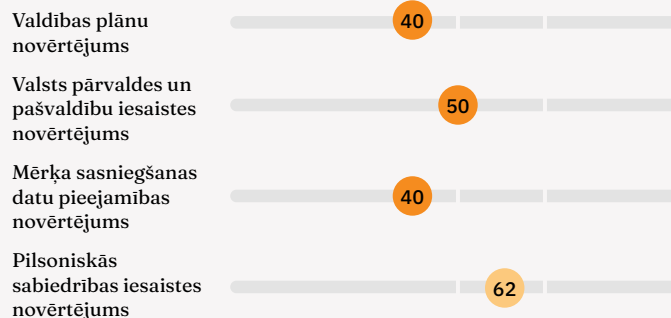
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

12

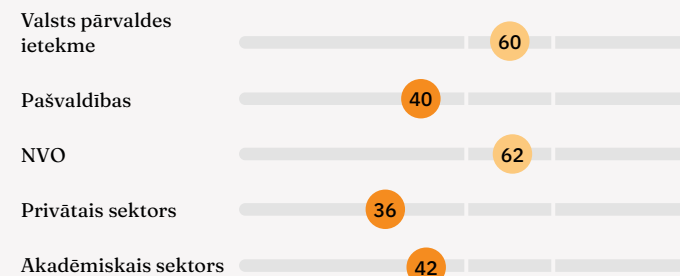
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

sievietes, tai skaitā vardarbības
upuri, nebināri cilvēki un
transpersonas

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Kaut dzimumu līdztiesības rādītāji Latvijā globālā perspektīvā ir pozitīvi, NVO vērš uzmanību uz mērķtiecīgu politiku trūkumu, valsts un pašvaldību neieinteresētību līdztiesības tēmā. Šis ir mērķis, kurā NVO sniedz visaugstāko vērtējumu tieši pilsoniskās sabiedrības lomai. Ilgstošās saasinātās publiskās debātes par vardarbības tēmu, kavēšanās ratificēt Stambulas konvenciju apliecina, ka dzimumu līdztiesības jomā ir akūti nepieciešama stratēģiska pieeja un tūlītēja rīcība.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- turpināt vardarbības novēršanu, sabiedrības izglītošanu šajā tēmā, īpaši, reģionos;
- paaugstināt valsts un pašvaldību institūciju, kā arī plašākas sabiedrības izpratni par dzimumu līdztiesību;
- iesaistīt kompetentās NVO politiku procesos;
- pievērsties sieviešu līdztiesībai veselības jomā.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- vairot uzticību policijas spējai novērst vardarbību, nodrošinot caurspīdīgumu policijas darbības ietvaros un informācijas aprītē;
- veidot vairāk mediju un izglītības kampaņu, tai skaitā valsts finansētu, kas saistītas ar ziņošanu un vardarbības (fiziskās, seksuālās, emocionālās, ekonomiskās u.c.) atpazīšanu, kurās, saglabājot anonimitāti, iekļauti reāli dzīvesstāsti;
- izskaust tādu mediju saturu, kas iekļauj stereotipiskas reklāmas un rakstus par sievietēm kā trofejām vai objektiem;
- normalizēt vēršanos pēc psiholoģiskas palīdzības un konsultācijām pēc saskarsmes ar vardarbību ģimenē un dzimtē balstītu vardarbību;
- organizēt pedagogu apmācības, lai attīstītu spēju atpazīt vardarbības ģimenē pazīmes, un izglītotu skolēnus par to, kas ir vardarbība, kā arī uzsvērt ētikas un dzimumu vienlīdzības principu mācīšanas skolēniem svarīgumu;
- investēt patvēruma vietās, tai skaitā aktualizēt to trūkumu un piesaistīt sabiedrības finanšu līdzekļus, lai izveidotu jaunas patvēruma vietas, arī tādas, kas specifiski izmitina sievietes;
- izveidot sistēmu, kurā cilvēki labprātīgi pie sevis uzņem vardarbības upurus, tai skaitā bērnus;
- izstrādāt nacionālu plānošanas dokumentu par vardarbības ģimenē un dzimtē balstītas vardarbības izskaušanu, kas koordinē mērķtiecīgu, praktisku darbību;
- ratificēt Stambulas Konvenciju un izcelt vardarbības izskaušanas problēmjautājumu kā rīcībpolitikas prioritāti, veicināt starpinstiūciju sadarbību problēmas risināšanā;
- mazināt dzimtes lomas, sākot ar maziem soļiem ģimenēs, bērnudārzos un skolās, piemēram, nenošķirot meiteņu un zēnu rotaļlietas, kā arī apstādināt starppaudžu traumas ciklu turpināšanos;
- iesaistīties multilaterālā rīcībā, veicināt starptautisku pieredzes apmaiņu, izcelt citu valstu labos piemērus vardarbības izskaušanā.

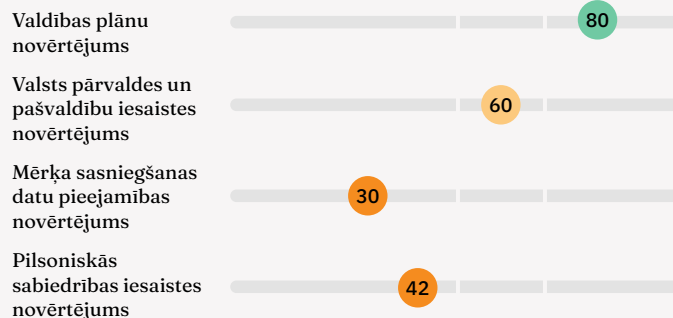
6. MĒRĶIS

Tīrs ūdens
un sanitārija 54ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

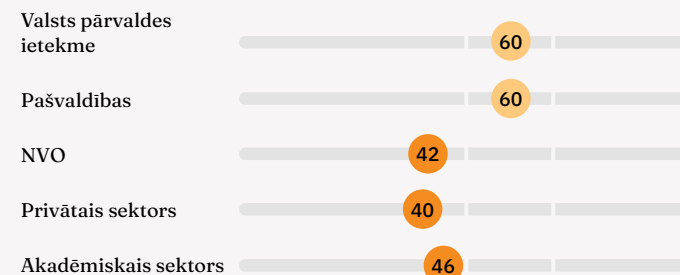
8

SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:patērētāju NVO, lauku reģionu
iedzīvotāji, apdzīvotu vietu
iedzīvotāji, kuru teritorijās
nav atjaunotas vai sakārtotas
sistēmas, uzņēmumi un iestādes,
kuri ar savu darbību piesārņo
ūdens resursus

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Novērtējot šī mērķa ieviešanu, uzkrītoši apjomīgas bija NVO reakcijas par informācijas trūkumu par šī mērķa ieviešanu. Teorētiski, redzot plānošanas dokumentu apjomu, var pieļaut, ka valsts un pašvaldības rūpējas par ūdens tēmu, tomēr reālu rādītāju un novērtējumu trūkums liedz izdarīt pozitīvus secinājumus par rīcību ietekmi uz klimata pārmaiņu mazināšanu. Īpaši jaunieši atzīmē, ka ir novērojama ūdens līmeņa celšanās, apdraudot bioloģisko daudzveidību, ūdens piesārņojuma rašanās nelietderīga patēriņa un atkritumu nešķirošanas rezultātā.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- publicēt informāciju un ietekmes novērtējumus par tīra ūdens pieejamību, īpaši, reģionos;
- nodrošināt dzeramā ūdens pieejamību pašvaldībās, institūcijās un darba vietās.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- pārtraukt automašīnu mazgāšanu publiskās ūdens tilpnēs;
- veikt ūdens tilpņu attīrīšanu;
- īstenot aktivitātes ūdens piesārņojuma mazināšanai.

7. MĒRĶIS

Pieejama un atjaunojama enerģija 56

7 PIEEJAMA UN ATJAUNOJAMA ENERĢIJA

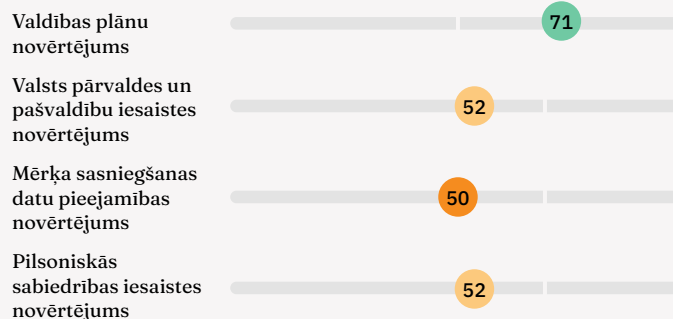
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

9

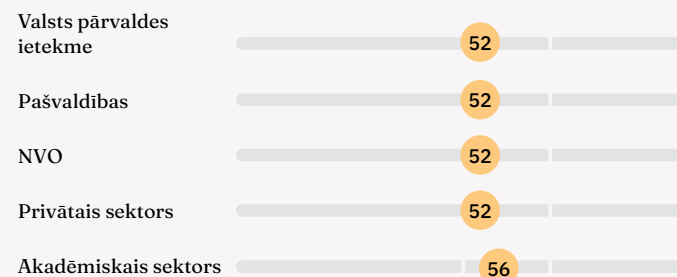
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

iedzīvotāji un mājsaimniecības, mazie un mikro uzņēmumi

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Kaut par enerģijas tēmu tiek runāts plaši, NVO atzīst, ka trūkst saprotamas informācijas, kā arī ir bažas par pārvaldes objektivitātes trūkumu un ekonomisko interešu dominanci stratēģiju izstrādē. Nav pietiekami atbalstīta iedzīvotāju un mājsaimniecību, mikro un mazo uzņēmumu pieeja energoefektīviem risinājumiem, īpaši, ja tie nekvalificējas kādu investīciju un atbalsta programmu pieeļstei. Tādējādi pastāv bažas, ka jūtīgās sabiedrības grupas maksā vairāk.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- attīstīt energokopienu potenciālu, tai skaitā tiesiskās vides ietvaru, pārņemot labo praksi no citām valstīm;
- atbalstīt mazo un mikro uzņēmumu energoefektivitātes pasākumus;
- veicināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu;
- mazināt energoefektivitātes atšķirības starp institūciju ēkām, kurās pieejami dārgi risinājumi, un privātajiem daudzdzīvokļu namiem, kuros ir augsti siltuma zudumi un dārga ēku ekspluatācija.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- veidot energokopienas, energo aprites ekonomiku un energoresursu pieejamības dažādošanu;
- transformēt enerģijas ražošanu, aizstājot visu fosilo kurināmo ar atjaunojamiem resursiem, sākotnēji piemērojot lielāku fosilās enerģijas nodokli;
- finansēt pētījumus par atjaunojamo enerģiju un sekmēt privātās investīcijas šajā jomā;
- paplašināt ALTUM programmas energoresursu jomā;
- attīstīt enerģijas iegūšanu no atkritumu pārstrādes;
- ierīkot viedierīču uzlādes stacijas parkos un veikalos, izmantojot saules enerģiju;
- veikt enerģijas zudumu izvērtējumu siltinātiem un nesiltinātiem objektiem.

8. MĒRĶIS

Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme 66

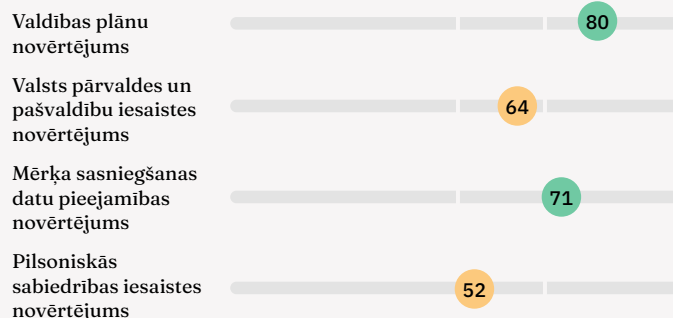
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

9

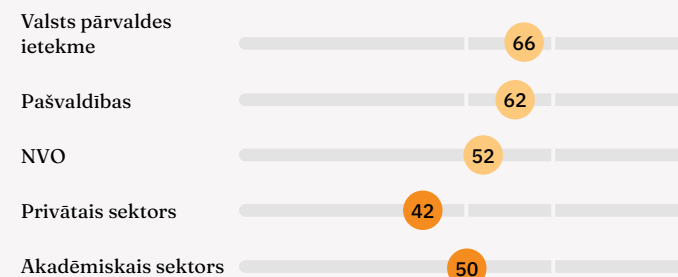
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

jaunieši, bezdarbnieki, pirmspensijas un pensijas vecuma iedzīvotāji, nabadzībai pakļautās iedzīvotāju grupas

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa ieviešanai pastāv dažādi plānošanas dokumenti, tiek veikti regulāri progresā mērījumi, tomēr respondenti uzsver, ka trūkst informācijas reģonu griezumā, kas precīzāk atspoguļotu reālo situāciju. Interesanti, ka NVO redzējumā zema ir privātā sektora iesaiste cienīga darba nodrošināšanā, par ko pēc būtības liecina arī ES kontekstā augstā un stagnējošā ienākumu nevienlīdzība. Arī pašas NVO reti tiek uztvertas kā nozīmīgs darba devējs, kaut statistika liecina, ka sektorā ir nodarbināti aptuveni 20 tūkstoši cilvēku. Īpaši aktuāla nodarbinātības tēma ir jauniešu grupai.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- veidot iespēju darba devējiem nosūtīt savus darbiniekus uz mūžizglītības vai profesionālās pilnveides (t.sk. digitalizācijas) mācībām, saņemot kompensācijas par dienām, kad darbinieks ir mācībās;
- monitorēt un risināt nelegālās nodarbinātības un verdzības jautājumus;
- sekmēt darba drošību un tās mērīšanu, tai skaitā, pēc dzimumiem un migrācijas statusa.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- veicināt nodarbinātības iespējas un izglītības pieejamību jauniešiem, dodot iespēju paaugstināt prasmes esošajā arodā vai iegūt jaunu kvalifikāciju;
- mazināt šķēršļus darba meklēšanā, darba tirgus diskriminācijas izskaušana (piemēram, vecumam, valodu prasmēm u.c.);
- paaugstināt nodarbinātības iespējas vasarā;
- segt ceļa izdevumus līdz darba vietai un paaugstināt vietējā sabiedriskā transporta atbilstību nodarbinātības mobilitātei;
- mudināt un motivēt darba devējus veidot darba vietas jauniešiem, tai skaitā nodokļu atvieglojumu vai projektu veidā, iepazīstot dažādu profesiju darbu un gūstot pirmo pieredzi;
- paplašināt profesionālās ievirzes kursu iespējas, gūstot praktisko pieredzi arī vispārējās izglītības ietvaros;
- mazināt ēnu ekonomiku, tai skaitā jauniešu nodarbinātībā;
- paplašināt karjeras izglītības iespējas;
- paaugstināt jauniešu pašapziņu par konkurētspēju darba tirgū;
- nodrošināt vairāk darba vietu studentiem;
- atvieglot procesu jaunu uzņēmumu uzsākšanai.

9. MĒRĶIS

Ražošana, inovācijas un infrastruktūra 68

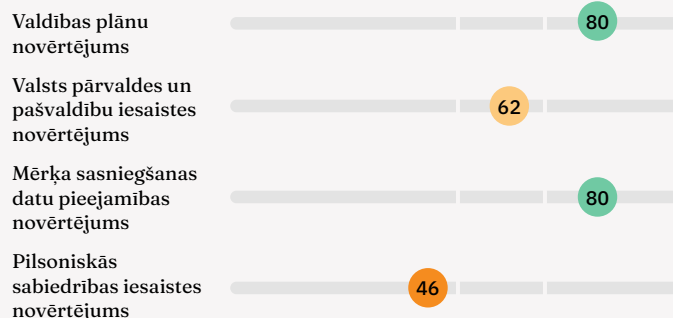
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

8

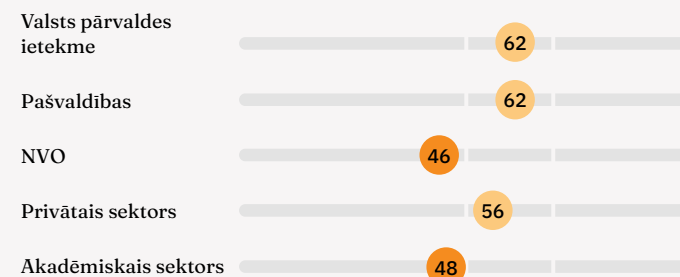
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

reģioni, īpaši, attālāki reģioni –
lauku teritorijas, iedzīvotāji un
jaunieši, cilvēki ar invaliditāti

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa ieviešanai pastāv daudz dažādu plānu, mērījumu un novērtējumu. Tomēr NVO vērš uzmanību, ka tipiski šis attīstības mērķis ir fokusēts tikai uz pilsētvidi, ignorējot līdzsvarotas attīstības nepieciešamību visā teritorijā. Jauniešiem īpaši aktuāla ir infrastruktūras pieejamība un atbilstība dažādo iedzīvotāju vajadzībām, sasaiste ar klimata pārmaiņām. Būtiski, ka NVO sevi redz kā maznozīmīgu šī mērķa sasniegšanā, kaut pamazām attīstās arī apkaimju kopienu un attīstības biedrības, kā arī NVO ir iniciatores dažādām sociālajām inovācijām, kas nav mazāk nozīmīgas kā ekonomiskās līdzsvarotas attīstības perspektīvā.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- attīstīt reģionos inovāciju procesus, jo pašreizējie mehānismi ir ļoti mazā apjomā;
- sabalansēt inovācijas un infrastruktūru starp pilsētām un lauku reģioniem, lai negatīvi neietekmētu IAM 2 un motivētu turpināt nodarboties ar lauksaimniecību, tai skaitā bioloģisko un mazajām saimniecībām;
- izvērtēt infrastruktūras plānošanā arī ietekmi uz iedzīvotāju migrāciju no lauku teritorijām uz pilsētām un šī procesa kopīgo ietekmi uz valsts līdzsvarotu attīstību;

- veikt mērījumus ražošanas perspektīvā – ražošanas vērtība kā proporcija no nacionālā kopprodukta un iekšzemes kopprodukta;
- atbalstīt mikro, mazos un vidējos uzņēmumus, audzējot to darba produktivitāti un pievienoto vērtību, kā arī veicot atbilstošus mērījumus, piemēram, pievienoto vērtību uz vienu nodarbināto mazā un vidējā uzņēmumā (turpmāk - MVU), vai darba vietu skaitu/īpatsvaru MVU ar augstu pievienoto vērtību;
- nodrošināt attīstības instrumentu pieejamību MVU, īpaši izpētei un attīstībai.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- sakārtot sabiedriskā transporta nodrošinājumu;
- attīstīt velo infrastruktūru, tai skaitā velosipēdu pieejamību un piešķiršanu, piemēram, valsts pārvaldes darbiniekiem;
- veidot jauniešu vajadzībām atbilstīgu vidi un infrastruktūras objektus;
- veicināt mikromobilitāti pilsētās, izveidojot piemērotu infrastruktūru;
- uzlabot sporta, atpūtas un medicīnas infrastruktūru;
- popularizēt mazdārziņu un urbāno dārzu kultūru;
- veidot zaļu un ilgtspējīgu būvniecību, izmantot otrreizējo materiālu pārstrādi ceļu būvē;
- padarīt elektroskūterus pieejamākus reģionos;
- paplašināt pieejamību publiskajai infrastruktūrai – parkiem, stadioniem, izglītības un kultūras iestādēm;
- izmantot vides daudzveidību attīstībā, piemēram, veidojot dabas kinoteātri;
- risināt pamesto ēku un nedrošo vides objektu problēmu;
- izveidot vienotu infrastruktūru sagatavotībai krīzes situācijām.

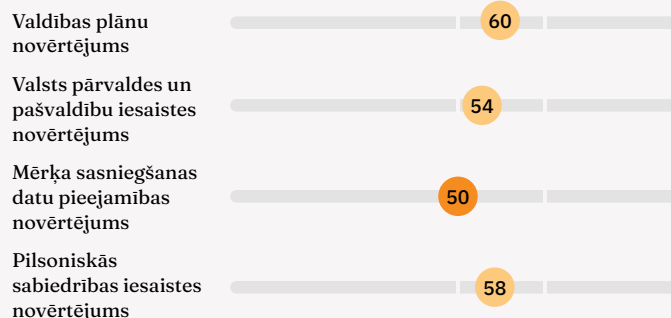
10. MĒRĶIS

Mazināta
nevienlīdzība 56ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

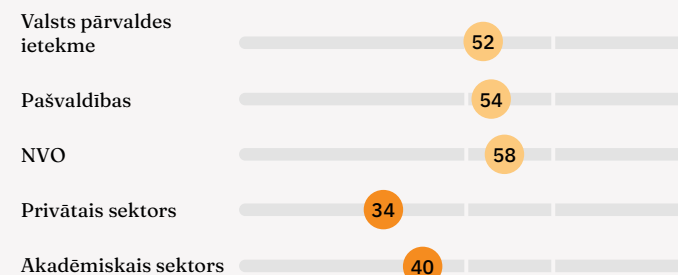
11

SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:jaunieši, bezdarbnieki, pirmspensijas
un pensijas vecuma iedzīvotāji,
attālo reģionu iedzīvotāji

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Līdzīgi kā ar cieši saistīto pirmo IAM, NVO nejūt valsts rūpes par nevienlīdzības mazināšanu. Īpaši izteikta ir reģionālā nevienlīdzība, taču aktuālas arī citas, piemēram, vecuma, iespēju un pakalpojumu pieejamības nevienlīdzība. Finanšu instrumentiem trūkst mērķtiecīgu kohēzijas stratēģiju, ir zema privātā sektora iesaiste.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- iesaistīt dažādas sabiedrības grupas pārstāvošas NVO attīstības plānošanā;
- pievērst īpašu uzmanību reģionālajai nevienlīdzībai, vēršot ieguldījumu lauku teritorijās uz atšķirību mazināšanu;
- mazināt produktivitātes un ienākumu nevienlīdzību starp Rīgu un attālākiem reģioniem;
- izstrādāt lauku attīstības stratēģiju;

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- izvērtēt nozaru politiku ietekmi uz lauku telpu;
- novirzīt kohēzijas finansējumu mērķtiecīgi uz teritorijām ar zemāku kapacitāti, unikāliem izaicinājumiem;
- skatīt nevienlīdzību ne tikai ienākumu, bet arī pakalpojumu pieejamības, vecuma struktūru, finanšu pieejamības un citos griezumos.
- mazināt reģionālo un sociālo nevienlīdzību;
- veidot vienlīdzīgu valsts attieksmi pret visām sabiedrības grupām, tai skaitā dažādu nacionalitāšu pārstāvjiem;
- mazināt senioru izolāciju.

11. MĒRĶIS

Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas 60

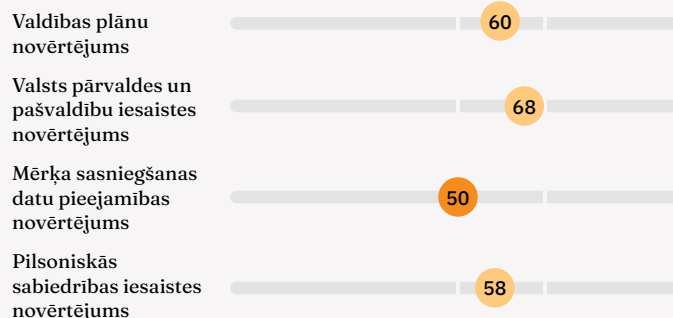
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

11

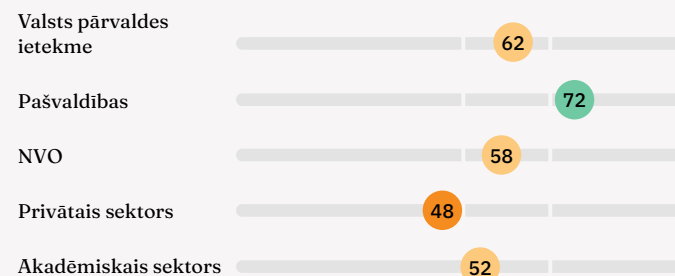
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

lauku reģionu iedzīvotāji, iedzīvotājus pārstāvošās organizācijas, pilsētu iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Ilgtspējīgu pilsētu un kopienu attīstība Latvijā ir tikai sākuma posmā. NVO pozitīvi novērtē pašvaldību ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā. Vienlaikus tiek paustas bažas, kā šis mērķis ietekmēs ievērojamos izaicinājumus lauku attīstībai. Kopienas NVO pakāpeniski veidojas un uzņemas atbildību par iedzīvotāju iesaisti attīstības procesos, īpaši, dažādu konkrētu vietējo problēmu risināšanā.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- turpināt attīstīt pakalpojumu piemērošanu kopienas vajadzībām, piemēram, jau esošo Transporta pamatnostādnes iekļauto aktivitāti – transports pēc pieprasījuma un bezmaksas braucieni teritorijās, kur ir zems iedzīvotāju blīvums;
- attīstīt kvalitatīvu dzīvojamo fondu reģionos;
- veidot drošu un iekļaujošu vidi pilsētās;

- izmantot lietderīgāk pašvaldību īpašumus;
- uzlabot gaisa kvalitāti pilsētās;
- atbalstīt apkaimju biedrību attīstību.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- veidot pasākumus jauniešiem, kuros iepazīst kultūras mantojumu caur pilsētvidi;
- attīstīt pilsētas un to pakalpojumu grozus arī lokāli, ne tikai blakus esošajās lielajās pilsētās;
- veidot jauniešiem pieejamu un aktuālu informācijas apriti par norisēm pilsētā;
- izveidot pilsētās zaļās un zilās zonas;
- uzlabot gaisa kvalitāti pilsētās;
- aktivizēt vietējās kopienas, veidot saliedēšanās pasākumus;
- ieguldīt jauniešos, veidojot piederības un lojalitātes sajūtu vietējai kopienai un Latvijai;
- veidot apmaiņas programmas jauniešiem valsts ietvaros;
- atbalstīt NVO kultūras objektu attīstīšanā un degradēto teritoriju revitalizācijā;
- veicināt atkritumu šķirošanas vietu pieejamību un izglītēt sabiedrību par sauszemes piesārņojuma mazināšanas mehānismiem, veidojot skaidrojošas kampaņas par kompostēšanu, praktiskiem skaidrojumiem šķirošanai, kā arī skaidri parādot šķirošanas pozitīvos rezultātus (piemēram, izveidojot šķirošanas miskastes no sašķirotajiem materiāliem).

12. MĒRĶIS

Atbildīgs patēriņš un ražošana 60

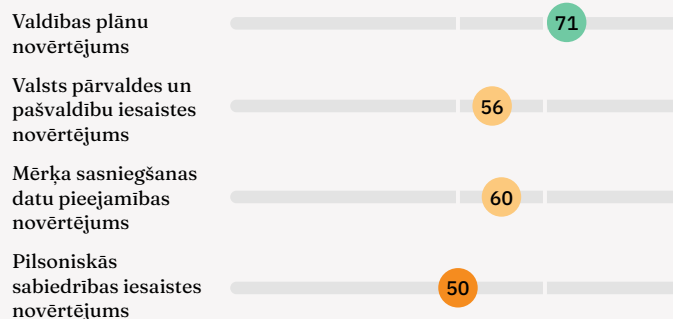
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

9

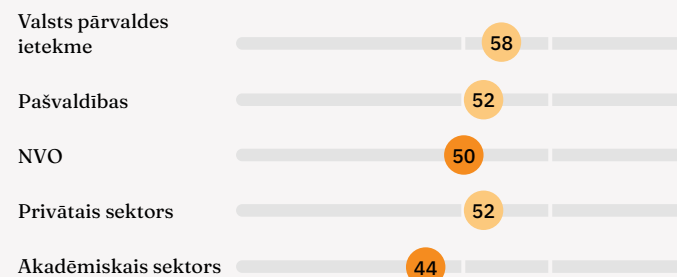
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

NVO, kas nepārstāv ekonomiskās intereses

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa ieviešanai valsts īsteno dažādas stratēģijas, tomēr salīdzinoši zemu NVO vērtē savu iesaisti, tai skaitā sabiedrības izglītošanā par ieradumu maiņu. Tipiski šis mērķis tiek uzskatīts par vides organizāciju kompetenci, taču jebkura NVO arī ar savu darbību var veicināt ilgtspējīgu patēriņu.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- izskatīt dažādas subsīdijas un to atbilstību lokālajam nepieciešamībām;
- atbalstīt mazos uzņēmējus, kas atbildīgi attīsta savu apkārtni;
- ieviest stingrus ilgspējas noteikumus visu līmeņu publiskiem iepirkumiem;
- veidot ilgtspējīga tūrisma stratēģiju;
- sabiedrības izglītošana par ilgtspējīgu patēriņu;
- attīstīt pārstrādājama iepakojuma lietošanu.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- popularizēt augu valsts produktus diētā (*plant-based diet*) un atbalstīt ēdināšanas uzņēmumus, kas piedāvā šādu diētu, kā arī informēt sabiedrību par priekšrocībām patērētājam un videi, ja diētā tiek mazināts gaļas patēriņš;
- izmantot pārstrādājamus materiālus ražošanā;
- izmantot konkursu un sacensību formātus, lai popularizētu zaļu rīcību, piemēram bezatkritumu (*zero waste*) dzīvesveidu, lietotu apģērbu (*second hand*) iegādi, otrreiz lietojamo maisiņu izmantošanu veikalos, un veicinātu zaļās inovācijas;
- paplašināt plastmasas aizliegumu;
- popularizēt kopienās tiešo pirkšanu un vietējo produktu patēriņu;
- ieviest tehnoloģiju aprites ekonomiku.

13. MĒRĶIS

Rīcība klimata jomā 62

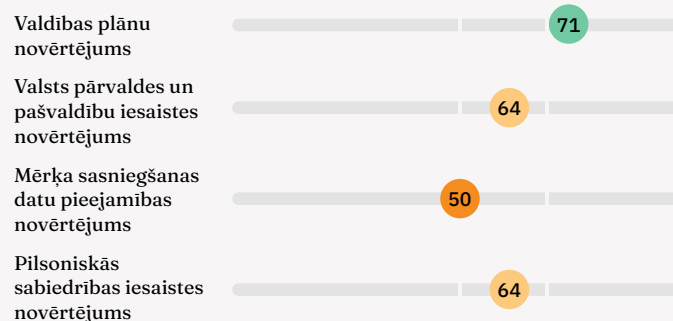
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

10

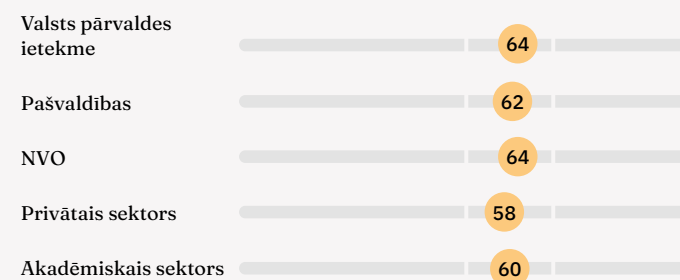
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

iedzīvotājus pārstāvošās NVO

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa ieviešanai ir pievērsta ļoti liela uzmanība ES līmenī, kas mudina arī efektīvu pieeju nacionāli. NVO redz sevi kā aktīvus līdzdalībniekus klimata jomā, vienlaikus vienlīdz nozīmīga ir arī privātā sektora iesaiste un pastāvīga sabiedrības informēšana, īpaši, sociālajā un taisnīguma dimensijā.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- paaugstināt informācijas pieejamību par konkrētiem klimata pārmaiņu rādītājiem;
- informēt vairāk par privātā sektora iniciatīvām klimata jomā.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- sekmēt pāriešanu uz videi draudzīgāku transportlīdzekļu izmantošanu, sākotnēji ar katru jaunu mašīnu, kas patērē degvielu, piemērojot lielāku nodokli, kā arī ieguldot resursus stratēģiskā, cilvēkam draudzīgā publiskā transporta sistēmas attīstībā un tā pieklūstamības veicināšanā;
- auditēt un saukt pie atbildības uzņēmumus un valstis, kas pieļauj zaļmaldināšanu, piemērojot atbilstošas sankcijas;
- informēt sabiedrību par klimata un atkritumu krīzes ietekmi uz ikviena cilvēka dzīvi jau šobrīd, vēršot uzmanību uz bērniem un jauniešiem, kuri

ar krīzes sekām turpinās saskarties savas dzīves laikā arvien biežāk un izteiktāk;

- skatīt klimata krīzi kā horizontālu jautājumu, kurš skar daudzas citas politikas jomas un tā risināšanā kā centrālajam elementam ir jābūt sociālajam taisnīgumam, risinājumiem ir jābūt pieejamiem visai sabiedrībai, īpaši domājot par finansiāli un sociāli neaizsargātām grupām;
- padarīt pieejamu izglītību par klimata un vides jautājumiem sabiedrībai un īstenot to gan formālajā, gan neformālajā izglītībā;
- atbalstīt jauniešu organizācijas valsts un pašvaldību līmenī, lai kvalitatīvi attīstītu jaunas iniciatīvas, lai risinātu klimata krīzes jautājumus gan vietējā, gan nacionālā mērogā;
- iesaistīt jauniešus klimata un vides politikas izveidē un ieviešanā pašvaldību, valsts un ES līmenī;
- samazināt atmosfēras piesārņojumu;
- attīstīt ekoskolu tīklu.

14. MĒRĶIS

Dzīvība ūdenī 60

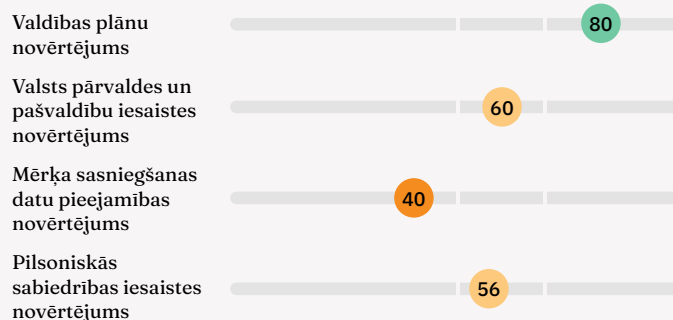
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

7

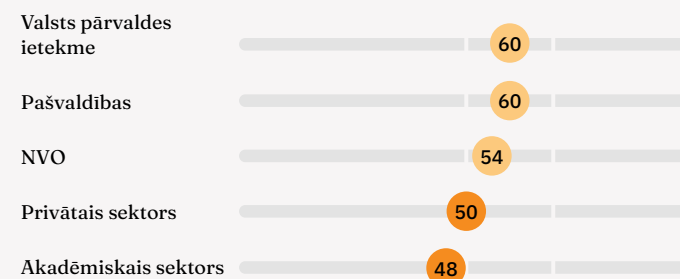
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

nav identificētas, jo par mērķa īstenošanu ir ļoti maz informācijas

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Mērķa ieviešanai pastāv dažādas stratēģijas. NVO īsteno dažādas akcijas Baltijas jūras aizsardzībai, tirām upēm, tomēr NVO ir ļoti bažīgas par patiesās informācijas pieejamību par Baltijas jūras un ūdeņu stāvokli, dzīvi ūdenī.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- samazināt medicīnas atkritumu nonākšanu ūdenī;
- publicēt informāciju par ūdens, tai skaitā Baltijas jūras piesārņojumu, ietekmi uz dzīvi zem ūdens;
- izvērtēt plūdu un erozijas skartās teritorijas un iedzīvotājus, izstrādāt plānus šīs ietekmes mazināšanai;
- veikt mērījumus par slāpekļa/fosfora savienojumu ieplūdi virszemes saldūdens objektos (tonnas gadā);

- monitorēt plastmasas atkritumu daudzumu jūras piekrastē;
- identificēt un uzraudzīt labā stāvoklī esošo jūras peldvietu ipatsvaru un jūras peldvietām piešķirto ekosertifikātu “Zilais karogs” skaitu;
- īstenot ekosistēmu pieejā balstītu jūras telpisko plānojum;
- uzraudzīt aizsargamās jūras teritorijas, izstrādāt tām dabas aizsardzības plānus vai individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus;
- mērīt zivju krājumu nārsta bara biomasas pārmaiņas;
- monitorēt nozveju galvenajos zvejniecības areālos.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- samazināt ūdens piesārņojumu.

15. MĒRĶIS

Dzīvība uz zemes

46

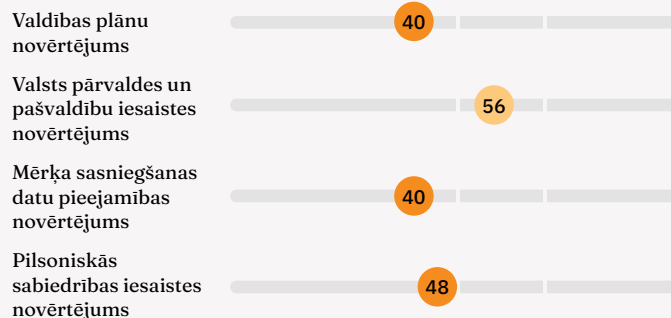
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

9

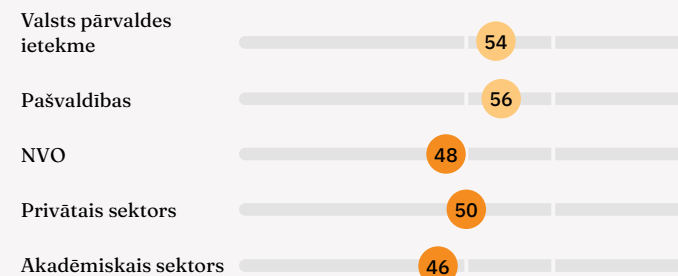
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

NVO, kas nestrādā vides
aizsardzības jomā, bet kuru
mērķa grupas vides tēma skar
netieši

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Ši mērķa sasniegšana ir vērtējama kritiski, jo nepastāv valsts līmeņa stratēģijas, pietiekami kvalitatīvi netiek vērtēta ietekme uz vidi, daudzi nozīmīgi ar jomu saistītie indikatori nav iekļauti nacionālo mērījumu sistēmās. Publiskajā telpā vides aizsardzība tiek pretnostatīta ekonomiskajai attīstībai, vides NVO tiek neievātas. Valsts pārvaldes institūcijām politisko un ekonomisko interešu ietekmē ir maza spēja kalpot kā starpniekiem visu pušu konsensus meklēšanā.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- veidot atklātus līdzdalības procesus dažādu pušu viedokļu apkopošanā un to publicēšanā sabiedrībai;
- sniegt patiesu informāciju par lauksaimniecībā izmantojamās ķīmijas ietekmi;
- sniegt vispusīgu un patiesu informāciju par mežu jomu;
- mērīt ugunsgrēku esamību un ietekmi mežos, purvos un lauksaimniecības zemēs;

- izstrādāt agrās brīdināšanas sistēmas attiecībā uz kaitēkļu un slimību izplatību;
- mērīt kopējo mežainumu un mežu sadalījumu pa vecuma grupām;
- monitorēt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvaru no valsts teritorijas un pa ekosistēmu veidiem;
- noteikt saimnieciskajai darbībai pieejamo mežu platība (ha), ņemot vērā gan iespējas apmežot degradētās teritorijas, gan prognozējamo atmežošanas intensitāti un nepieciešamību izņemt no saimnieciskās darbības platības bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai;
- mērīt iedzīvotāju īpatsvaru, kas regulāri atpūšas mežā (%) – sociālo rādītāju ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai;
- mērīt ES nozīmes biotopu īpatsvaru, kam uzlabojas aizsardzības stāvoklis, attiecībā uz meža biotopiem tas kalpo kā vides rādītājs ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai, taču aptver arī pārējās ekosistēmas;
- mērīt ES nozīmes sugu īpatsvaru, kas atrodas labvēlīgā aizsardzības stāvoklī – aptver Biotopu direktīvas II, IV un V pielikumā un visas dabiski savvaļā sastopamās putnu sugas;
- monitorēt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvaru, kurām izstrādāti dabas aizsardzības plāni un uzsākta to ieviešana;
- uzskaitīt ES nozīmes sugu un biotopu īpatsvaru, kam noteikti aizsardzības mērķi (%);
- mērīt invazīvo sugu skaitu, pret kurām vērsti kontroles pasākumi;
- monitorēt patēriņa emisijas uz 1 iedzīvotāju (oglekļa pēda);
- samazināt lauksaimniecībā izmantoto pesticīdu apjomu.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- ievērot dzīvnieku tiesības un izveidot stingrākus dzīvnieku aizsardzības noteikumus;
- izskaust malu medniecību.

16. MĒRĶIS

Miers, taisnīgums,
labā pārvaldība 58

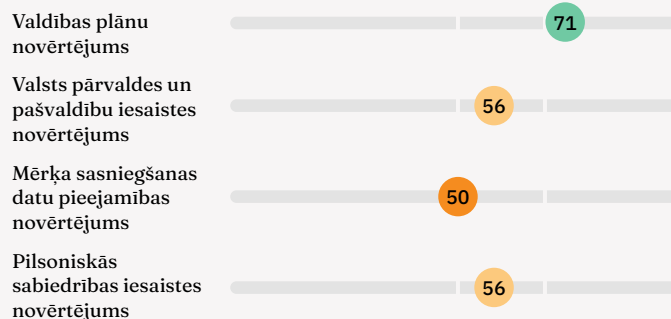
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

13

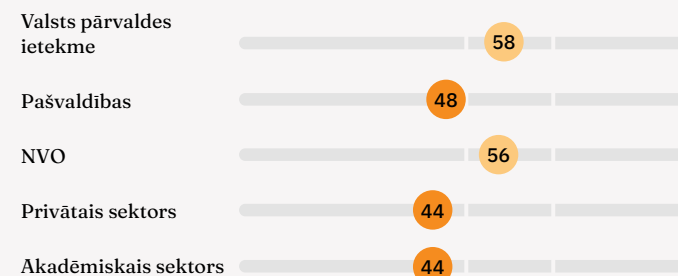
SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

dažādas sociālās grupas,
kurām nav resursu savai
pārstāvniecībai

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

55

Krievijas agresijas Ukrainā ietekmē šī mērķa īstenošanai ir ļoti svarīga nozīme kopējā attīstības procesā. Kaut pārvaldības kontekstā pastāv plašs tiesiskais regulējums sabiedrības iesaistei, tiek īstenoti inovatīvi procesi, izaicinājums ir mērījumu veikšana un politiku veidošana dažādu sabiedrības grupu patiesai iesaistei. Īpaši pievēršama uzmanība arī jaunatnes līdzdalībai.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- paaugstināt kopējo sabiedrības līdzdalību pārvaldībā, tās reālo ietekmi uz politikas procesiem;
- sekmēt iekšējo drošību, tai skaitā sabiedrības izglītošanu un iesaisti noturības veidošanā, civilajā aizsardzībā;
- turpināt pozitīvo progresu sabiedrības līdzdalībai un labai pārvaldībai pašvaldību līmenī, jaunu metožu izmantošanu valsts pārvaldes iestādēs;
- sekmēt brīvprātīgo darbu, sabiedrības aktīvāku iesaisti tajā;
- atbalstīt jaunatnes un citu organizāciju iesaisti valsts un kopienu drošības un miera veidošanā;

- ieviest jaunajā pašvaldību likumā paredzētos sabiedrības līdzdalības mehānismus;
- veikt sabiedrības attieksmes mērījumus pret dažādām sabiedrības grupām, lai mēritu integrācijas limeni sabiedrībā;
- mazināt korupciju;
- palielināt NVO sektora saliedētību un savstarpējo sadarbību kopīgiem mērķiem;
- paaugstināt finansējumu interešu aizstāvības NVO, kā arī kapacitātes stiprināšanai biedrošanās iespējām sabiedrības grupām, kurām ir vājas pārstāvības iespējas;
- palielināt monitoringa kvalitāti un regularitāti sabiedrības iesaistei rīcībpolitiku plānošanā un ieviešanā nacionālā un lokālā līmenī, parlamentārajos procesos;
- attīstīt digitālās līdzdalības instrumentus gan tiesību aktu, gan finansiālā atbalsta perspektīvās.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- īstenot vairāk starpvalstu projektu un sadarbību jauniešiem par demokrātijas tēmām;
- sniegt iespējas iedzīvotājiem (it īpaši jauniešiem) vairāk iesaistīties lēmumu pieņemšanā;
- iesaistīt jauniešus vēlēšanu procesā;
- veidot iekļaujošāku sabiedrību;
- mazināt digitālo nevienlīdzību, dezinformāciju un cenzūru, attīstīt digitālās ētikas kodeksu un kiberdrošību;
- apmācīt jauniešus, kā novērst krāpniecību internetā;
- mazināt ultranacionālismu un rasismu,
- atvieglot birokrātiju, lai mazas reģionālas organizācijas var pieteikties ES finansējumam;
- iekļaut jauniešus lokālo lēmumu pieņemšanā;

- veidot pamatnosacījumus pilsoniski aktīvai sabiedrībai jauniešos, stiprinot jaunatnes NVO darbību un līdzdalības un līdzdarbības kultūru bērnu un jauniešu vidū;
- nodrošināt, ka jaunieši tiek savlaicīgi izglītoti un iesaistīti dažādās līdzdalības formās – brīvprātīgajā darbā, jaunatnes organizāciju darbībā, jauniešu centru darbībā, valsts un pašvaldības politikā un lēmumu pieņemšanas procesos (līdzdalības budžetā, vēlēšanās, sabiedriskās apspriešanās utt.);
- veicināt valsts un pašvaldību atbalstu jauniešu organizācijām;
- iesaistīt jauniešu NVO un NVO, kas strādā ar jauniešiem, daudzveidīgu integrācijas pasākumu īstenošanā;
- veicināt brīvprātīgā darba prestižu, novērtējumu un ieguldījumu;
- veicināt jaunatnes darba attīstību Latvijā, nodrošinot vienotu pieeju, finansējuma pieejamību, veicinot starpnozaru sadarbību jaunatnes jomā un uz attīstību virzītus jaunatnes politikas īstenošanu ilgtermiņā;
- atbalstīt NVO iesaisti starptautiskajos tīklos un platformās;
- atbalstīt iniciatīvu par izmaiņu veikšanu “Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likumā” par vēlēšanu tiesību piešķiršanu republikas pilsētu un novadu domes vēlēšanās no 16 gadu vecuma.

Jauniešu priekšlikumi par hibrīdkara un cilvēktiesību tēmu:

- īstenot vienotu un visaptverošu ES pieeju, ar ko risina hibrīddraudu jautājumus un uzlabot dalībvalstu savstarpējo koordināciju un sadarbību;
- palielināt informētību par manipulācijām ar informāciju un iejaukšanos, ES un tās dalībvalstīm īstenojot mērķtiecīgas izpratnes vairošanas un medijpratības programmas;
- iekļaut mediju un digitālo pratību, kā arī kritisko domāšanu un sabiedrības līdzdalību mācību programmās no agrīna vecuma līdz pieaugušo izglītbai, tostarp skolotāju un pētnieku apmācībā;
- aktīvāk apzināt un iekļaut jauniešu viedokļus nacionālā un ES līmenī, lai veicinātu sabiedrības noturību pret hibrīddraudiem;

- nodrošināt drošus un ilgtspējīgus publiskā finansējuma avotus neatkarīgiem faktu pārbaudītājiem, pētniekiem, kvalitatīviem medijiem un žurnālistiem, kā arī NVO, kas pēta manipulācijas ar informāciju un iejaukšanos;
- pieņemt saistošus ES noteikumus, kas ierobežo datu apjomu, kurus digitālās un sociālo mediju platformas var glabāt par lietotājiem, noteiktu šo datu izmantošanas laiku, īpaši, platformām, kurās izmanto privātus un/vai sensitīvus datus, piemēram, ziņapmaiņu, veselības datus, finanšu datus, iepazīšanās lietotnes un mazas diskusiju grupas;
- pārveidot digitālo platformu algoritmus, lai neitralizētu saturu, kuru avots ir neautentiski konti un kanāli, kuri mākslīgi veicina kaitīgas, manipulētas informācijas izplatīšanos;
- uzsvērt nepieciešamību pēc globālas sadarbības starp līdzīgi domājošām valstīm šajos svarīgajos jautājumos;
- uzsvērt stratēģisko valstu, piemēram, ES austrumu un dienvidu kaimiņvalstu un Rietumbalkānu valstu, nozīmi, jo Krievija cenšas izmantot šīs valstis kā informācijas manipulācijas un hibrīdkara laboratoriju.

17. MĒRĶIS

Sadarbība 71

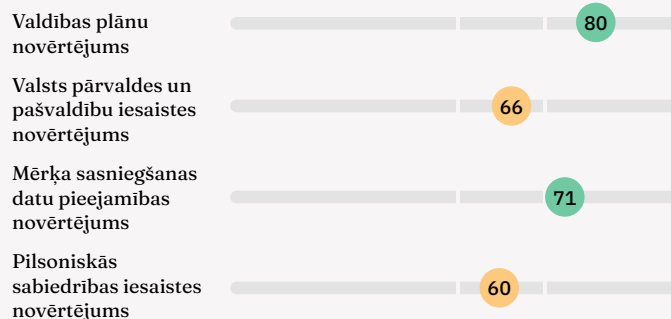
ORGANIZĀCIJU SKAITS, KAS
SNIEGUŠAS NOVĒRTĒJUMU –

12

SABIEDRĪBAS GRUPAS, KAS
NAV PIETIEKAMI IESAISTĪTAS
MĒRĶA SASNIEGŠANĀ:

mazās NVO, kam nav resursu
attīstības sadarbības projektu
uzsākšanai

MĒRĶA SASNIEGŠANAS NOVĒRTĒJUMS

SEKTORU IESAISTES NOVĒRTĒJUMS

Latvija pakāpeniski ir veidojusi kvalitatīvu un ietverošu attīstības sadarbības politiku, uzklauso un iesaisto dažādas puses. Paaugstinot oficiālo attīstības finansējumu, ir iespējams turpināt politikas īstenošanas pilnveidošanu, pievērsties arī dažādām inovatīvām un efektīvākām pieejām, kā arī paplašinot partnervalstu loku.

NVO PRIEKŠLIKUMI:

- vairāk atbalstīt starpnozaru un starpsektoru projektus, veidojot integrētas un visaptverošas atbalsta mehānismu pieejas;
- turpināt sniegt atbalstu NVO attīstības sadarbības projektu izstrādei un studiju vizītēm projektu sagatavošanai;
- turpināt īpaši atbalstīt Austrumu Partnerības valstu attīstību un ilgtspējīgas partnerības dažādos līmeņos;
- attīstīt humānās palīdzības sistēmas izveidi un koordināciju;

- turpināt attīstības sadarbību balstīt partnervalstu vajadzībās un ilgtspējīgas attīstības principos;
- palielināt oficiālās attīstības sadarbības apjomu, īpaši, divpusējiem projektiem, kas sekmē demokrātiju, cilvēktiesības un līdzsvarotu attīstību;
- monitorēt privātā sektora iesaisti attīstības sadarbībā, veidojot atbildīgas partnerības, kas primāri spējina pašus sadarbības partnerus;
- paplašināt saņēmēju valstu loku, reaģējot uz plašām globālajām vajadzībām;
- veicināt izpratni par attīstības sadarbības politiku un tās saistību ar lokālo un nacionālo, īpaši atbalstot NVO darbu izpratnes veidošanā un globālajā izglītībā;
- valstiski atbalstīt NVO iesaisti starptautiskos tīklos un sadarbības platformās;
- sekmēt politiku saskaņotību attīstībai nacionālā un starptautiskā līmenī, veicināt ietekmes izvērtēšanu tiesību aktu projektiem starptautiskā kontekstā, tai skaitā ietekmē uz mazāk attīstītām valstīm;
- izstrādāt efektīvu monitoringa un uzraudzības sistēmu attīstības sadarbības projektiem, fokusējoties uz ietekmes novērtēšanu pēc būtības;
- īpaši sekmēt dzimumu līdztiesības paaugstināšanu visā pasaulē;
- nacionālā līmenī attīstīt pilsonisko dialogu, paplašinot sociālā dialoga formātu.

JAUNIEŠU PRIEKŠLIKUMI:

- dalīties ar pieredzi un resursiem starpvalstu līmenī;
- organizēt starptautiskus projektus un kampaņas, kurās dažādas valstis savstarpēji iepazīstina ar savu nacionālo kultūru, attīstības vajadzībām un sadarbības iespējām;
- organizēt debates, lai dažādas sabiedrības grupas var iepazīt viena otru un paaugstināt savstarpējo cieņu un atbalstu;
- paaugstināt jauniešu mobilitāti, ļaujot apgūt dažādas starptautiskās pieredzes.

Sistēmiskās rekomendācijas

Līdzsvarotai attīstībai
Līdzdalības attīstībai
NVO sektora atbalstam

Līdzsvarotai attīstībai

- Atbalstīt starpsektoru sadarbību un iniciatīvu IAM ieviešanā, tai skaitā Nacionālās starpnozaļu koalīcijas darbu. Tikai visu pušu līdzvērtīga iesaiste attīstības plānošanā ir ceļš uz ilgtspējīgu attīstību.
- Veikt patiesu NAP2027 izvērtēšanu pret IAM, jo pašreizējais virspusējais kartējums rada ilūziju par līdzsvarotu attīstību, kamēr detalizētajā viedokļu apkopojumā ir skaidri redzama šaura atsevišķu mērķu ieviešanas interpretācija vai pat būtisku aspektu ignorēšana.
- Uzņemties valstisku atbildību par to IAM īstenošanu, kur sāk samazināties progress, īpaši, par IAM 5 un IAM 15, bez kuru kvalitatīvas īstenošanas ilgtspējīga attīstība nav iespējama.
- Skaidrot sabiedrībai IAM ieviešanu, izmantojot pētījumus un sistēmiskos indikatorus, lai sekmetu faktos balstītu izpratni. Tāpat nodrošināt

atklātu informācijas pieejamību, veidojot diskusijas un konsensusus veidošanos starp dažādām pusēm politikas jomās, kurās pastāv izteikti pret-runīgi viedokļi.

- Pieprasīt aktīvāku privātā sektora iesaisti sociālajā un vides atbildībā, dodot priekšroku iepirkumos, fondu atbalstā tiem uzņēmumiem, kas paši ievieš ilgtspējas iniciatīvas, kā arī sekmējot caur īpašiem mehānismiem, piemēram, zaļo iepirkumu un sociāli atbildīgu iepirkumu.
- Turpināt aktīvi sniegt atbalstu kaimiņvalstīm un citām partnervalstīm demokratizācijas un attīstības procesos, īpaši, starpsektoru projektos. Pievērsties sociālās un vides atbildības aspektiem projektos, ko īsteno privātais sektors.

Līdzdalības attīstībai

- Izveidot pilsoniskā dialoga mehānismu, paplašinot pašreizējo sociālo dialogu, tādējādi demonstrējot valsts pārvaldes un lēmumpieņēmēju patiesu interesi par visu sabiedrību un visām ilgtspējīgas attīstības dimensijām, ne tikai ekonomisko. Īpaši uzlabot sabiedrības iesaisti Saeimas procesos, īpaši, komisiju darbā, informācijas pieejamībā un NVO viedokļa līdzvērtīgā uzklaušanāsā.
- Turpināt īstenot inovatīvas sadarbības formas, piemēram, inovāciju laboratorijas NVO sektora tiesiskā regulējuma pilnveidei, kas ļauj visām saistītajām pusēm gan iepazīt vienu otru, gan veidot konsensus balstītus un sabiedrībai piemērotākus lēmumus.
- Ieviest lielāku skaidrību lēmumu pieņemšanas praktiskajos procesos un pieturēties pie tiesību aktos noteiktajām procedūrām, kas ļauj sabiedrībai kvalitatīvi iesaistīties. Krīzes ir nepārtraukta mūsdienu pasaules iezīme, tomēr arī to esamība nedrīkst apdraudēt demokrātiju un sabiedrības balsi vai pat tikt izmantota kā aizsegs šauru politisku interešu necaurspīdīgai nokļūšanai dienas kārtībā.
- Iestāties par demokrātijas ilgtspēju, īpaši, jauniešu iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos. Zemā sabiedrības politiskā un pilsoniskā līdzdalība, uzticamības trūkums pārvaldei un institūcijām, rada apdraudējumu demokrātijai un spējai tikt pāri dažādiem ģeopolitiskiem, klimata, sociāliem un citiem izaicinājumiem.
- Pievērst lielāku uzmanību līdzdalības formu izmaiņām, īpaši, jauniešiem. Līdzdalības ieradumi mainās līdztekus digitālās pasaules attīstībai un dzīves ritmam, kas nozīmē, ka papildus ierastajām institucionālajām līdzdalības formām ir nepieciešami jauni veidi, kā iesaistīt un uzklaut sabiedrību, vienlaikus neaizmirstot arī tos, kam šādi rīki nav pieejami.
- Ņemot vērā arvien augsto nevienlīdzību, īpaši pievērsties to sabiedrības grupu uzklaušanai, kuriem nav pieejami pārstāvības resursi. Atbalstīt šo grupu līdzdalības attīstību, veidojot sadarbības tīklus un platformas. Neaizmirst arī par reģionu pārstāvju līdzdalības nepieciešamību pilnvērtīgai sabiedrības balsij, attīstot atbalsta mehānismus, piemēram, līdzdalības izdevumu kompensāciju.
- Uzraudzīt un novērtēt Tiesību aktu portāla ietekmi uz sabiedrības līdzdalību, pilnveidojot tā darbību, ja tas izrādītos nepieciešams. Digitalizācijai un informācijas pieejamībai ir jāsekmē tiesību aktu izstrādes procesa kvalitāte.
- Organizēt pastāvīgu prasmju paaugstināšanu valsts pārvaldei NVO un pilsoniskās sabiedrības jomās, īpaši, iesaistē lēmumu pieņemšanas procesos.

NVO sektora atbalstam

- Izveidot NVO sektora un pilsoniskās sabiedrības monitoringa sistēmu, lai pastāvīga novērtēšana svarīgākajos rādītājos sniegtu progresa pārskatus par patieso situāciju un attīstības vajadzībām.
- Veidot spējinošu vidi pašas sabiedrības iniciatīvām, īpaši, lokālā līmenī, tiesiski un finansiāli atbalstot starpsektoru projektu veidošanos, sabiedrības atbildības uzņemšanos par problēmu risināšanu un lokālās noturības attīstību.
- Atzīt NVO par līdzvērtīgiem partneriem ilgtspējīgā attīstībā visos līmeņos, nodrošinot arī atbilstošu resursu pieejamību sociālo inovāciju, iekļaujošu un integrācijas projektu, kā arī citu aktivitāšu istenošanā.
- Aktīvi ieviest plānotos pozitīvos un inovatīvos līdzdalības mehānismus pašvaldību līmenī, sekmējot vietējo demokrātiju un sabiedrības noturību.
- Ieguldīt brīvprātīgā darba attīstībā, mazinot birokrātiskos šķēršļus ikdienas brīvprātīgā darba veikšanai ikvienam iedzīvotājam, kā arī atbalstīt to organizāciju darbību, kas šajā jomā strādā.
- Īpaši pievērsties NVO sektora digitalizācijai, ņemot vērā, ka tas strādā ar dažādām sabiedrības grupām un var būt ne tikai kā starpnieks digitalizācijas veicināšanai, bet ir arī nozīmīgs darba devējs un valsts kopīgās attīstības veicinātājs.
- Izstrādāt NVO pieejamo finanšu resursu kartējumu un NVO sektora finanšu ilgtspējas stratēģiju, veidojot gan spējinošu vidi, gan sekmējot līdzsvarotu dažādu jomu NVO un dažādu finanšu avotu pieejamību.
- Veikt godīgu UIN reformas ietekmes izvērtējumu uz valsts attīstību, ņemot vērā, ka īstermiņā reformai bija izteikti negatīvas sekas uz sociālo attīstību un NVO darbībai pieejamo resursu apjomu.
- Paaugstināt nacionālo resursu pieejamību interešu aizstāvībai un NVO sektoram kopumā, ņemot vērā, ka pašreiz ievērojamu daļu šādu projektu sedz ārvalstu finansējums. Sabiedrības sadzirdēšanai ir jābūt valstiskai prioritātei.
- Nodrošināt vienādu pieeju fondu resursiem arī NVO, tādējādi sekmējot sociālās inovācijas un pašas sabiedrības noturību un ilgtspēju.
- Atbalstīt NVO sektora pašorganizēšanos savu pakalpojumu kvalitātes un sektora darbības uzlabošanai, tai skaitā, izprotot administratīvā pērošnāla atalgojumu un ieguldījumu kapacitātes attīstībā nepieciešamību.
- Veidot nacionālo NVO fondu kā nozīmīgu finanšu avotu līdzsvarotai NVO sektora attīstībai, tai skaitā, konstanti palielinot pieejamā finansējuma apjomu.

Biedrība “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” (LAPAS) ir dibināta 2004. gadā un apvieno 29 nevalstiskās organizācijas, tai skaitā nacionāla mēroga apvienības, asociācijas un sadarbības tīklus, kas darbojas globālās izglītības, humānās palīdzības, ilgtspējīgas attīstības un attīstības sadarbības jomā.

www.lapas.lv

Ziņojumā izmantoto fotogrāfiju autortiesības pieder LAPAS, ziņojumā minētajām organizācijām un personām, vai publiski pieejamiem informācijas avotiem.

Šī publikācija ir sagatavota ar Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas atbalstu caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu “Aktīvo iedzīvotāju fonds”. Par publikācijas saturu atbild ir tās autors – biedrība “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai”.

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

© Latvijas Platforma attīstības sadarbībai, 2022

